et ꝓtata re iudicare: vt dictum eſt. ſ. tum etiā qꝫ ⁊ qualitati ⁊ forme debet ſnīa cōuenire: vt nō. ḋ ordi. cogni. c. cū dilectus. Dicēdū igitur ꝙ vt eṗs pōt petere ⁊ ꝓcedere ī his q̄ notoria ſūt: ⁊ vt epiſcopus excōicare: ſuper quo vide qḋ nō. de iura. ca. c. fi. ⁊ ḋ teſtibus. c. inſup. ꝟſiculo inſtituant̄ cū remiſſ. ſuis. ¶ Nota in fi. glo. circa fi. dicitur ꝙ eṗus etiā cū viſitat eccleſias ciuitatis vel monaſteria: ⁊ reuertit̄ ad domū ſuā: quia ꝓpinqua illis eccleſijs: debet̄ ei ꝓcuratio ſm̄ Hoſ. Et eſt ratio ſm̄ hoſti. quia q ſeminat ſpūalia: carnalia. i. temporalia debet metere: ⁊ quia ꝓcuratio eſt annexa viſitationi: vt extra de cen. c. cū venerabilis.

De procurationibus

fiendis legitimis nūcijs apoſtolicis ⁊ alijs ꝑlatis ſic dicit̄ extra de cen. c. cū inſtantia. Cū oēs eccleſie legatis ⁊ nuncijs ſedis apoſtolice qḋ nō credim⁹: ſint exempte: ⁊ ſi lōgo tēpore ꝓcuratiōes impendere teneantur ſub eccleſiarum ꝓſtatione nullam volumus habere excuſationē: niſi forte p ſpeciale ꝓuilegiuꝫ ſedis aplice: qḋ nō credim⁹ ſint exempte: etiam ſi longo tempore ꝓcurationis obſequiuꝫ non impenderint: cum in talibus ꝓſcriptio ſibi locum nequeat vendicare: qꝫ non a ꝓuiſione paſtoralis ſolicitudinis circa oēs eccleſias nunq̄ꝫ aſpicere mentis oculo ceſſamus. Inno. 3. idem in concilio generali. Procurationes que ratione viſitationis debent̄ eṗis archidiaconis vel quibuſlibet alijs etiaꝫ aplice ſedis legatis: aut nuncijs abſq̄ꝫ manifeſta ⁊ neceſſaria cauſa nullatenus exigant̄: niſi qn̄ ꝑſonaliter officium viſitationis impendūt: ⁊ tūc euectionū ⁊ ꝑſonarum mediocritatē obſeruent in lateranenſi concilio ꝯſtitutione hoc adhibito moderamine vt cū oportuerit eos apud aliquē locū aliquam moram facere neceſſariaꝫ: ne locus ꝓpter ipſos nimiū aggrauet̄: ꝓcurationes accipiant moderatas ab alijs eccleſijs vel ꝑſonis: que nōdū fuerant de ſuis ꝓcurationibus aggrauate de cen. c. ꝓcurationes. Ubi dicit glo. ſup verbo viſitationis: ꝙ hoc ideo dicit: qꝫ triplex eſt ꝓcuratio: vna que debetur viſitatori rōne viſitationis: vt hic: ⁊ c. cuꝫ venerabilis. alia rōne ꝯſuetudinis. 18. q. 2. ſeruitiū. Tertia rōne facti pacti: qḋ appoſitum fuit in fūdatione eccleſie capelle vel monaſterij puta ꝙ det rectori eccleſie prandiū vel enſeniuꝫ cere vl̄ comeſtibiliū ꝑſonis ⁊ hī⁹. 18. q. 2. cleutheri⁹. Addi pōt ⁊ q̄rta: que. ſ. datur legatis ⁊ nūcijs aplicis etiā cum nō viſitant: vt dicet̄. Et hoc tangitur ſup verbo ꝑſonaliter. Glo. vel etiā p alium cum ipſe intereſſe nō poſſit ꝓpter latam ⁊ diffuſam dyoceſim: vt de offi. or. circa legatos inquit Io. an. in nouell' ſup iſto. c. tenet. ꝙ poſtq̄ꝫ multa dicit hoſti. ⁊ ſic ſeruatur ꝙ legati ſedis aplice ſiue ſint de latere ſiue non: de tota legatione ſua leuant ꝓcurationem ſuā. Nec leuant illā rōne viſitationis: ſꝫ rōne cōis oneris: vt de ꝓcura. c. cum ꝓ cauſa. Et legatis non de latere ⁊ nuncijs curie certā quantitateꝫ taxat ꝓ die: ⁊ hoc facit tam in ſtando q̄ꝫ in itinerando: legatis vero de latere taxari ſolet itinerando. 40. florenorum ſed nō in ſtando. Cū enim ſunt in legatione: ſolent recipē. 25. reddituū: vt dicit̄. Et ſic olim illa recipiebāt vbi vna ſola ꝓuincia decreta erat: ſic hodie recipiūt quotcūq̄ꝫ ꝓuincias regant. Sup verbo numerus ꝓcurationū. De his que ꝯſiſtūt in victualibus. Nā ſi velit accipere veſtes vel emendam equoꝝ mortuorū: vel expenſas factas in eundo ad locum vel ſimilia: hec oīa petet ſupra rationem expenſarū ad dies. Inno. ſup verbo numerum dierū: vt ſi expendat centum ſolidos in die ⁊ moratur p decem dies: leuet centū ꝓcuratiōes ⁊ ſic quinquaginta libras ⁊ nō vltra: lꝫ interdū ꝯtra fiat: ⁊ recondat̄ ad ditandū parentes: q quandoq̄ꝫ exortis diſcordijs depauperant̄: imo etiā occidunt̄ ſm̄ hoſti. ⁊ ſi vna eccleſia eſt potens p ſe ſoluere vnam integrā ꝓcurationē puta centū ſolidos ſoluat: ſi nō pōt ſoluere niſi quinquaginta iungat̄ ſibi alia: que ſibi ſit equalis: ⁊ ſic vtraq̄ꝫ ſimul facient vnā ꝓcurationē integraꝫ legitimo. Sed quid ſi rector eccleſie dicat ſe impotenteꝫ: legatus dicat eū potentē? Rn̄det hoſti. aut euidenter liquet de potentia ſm̄ cōem famaꝫ: ar. ff. de ſtu. l. i. ⁊ tunc cōpellat̄. Aut euidenter liquet qḋ eget: ⁊ ſic nō compellet̄: ar. de ſolu. c. adoard⁹. Aut dubitatur: ⁊ tūc ꝑlatus ſi vult pōt ab eo exigere iuramentum: ꝙ dicat veritatē: ⁊ ſtabit̄ dicto ſuo de iureiurando. c. fi. Aut pōt illū excōicare: ſi habeat ipſū ſuſpectum ſub hac cōditione ſi in fraudē veri habeat eū ſuſpectum: ⁊ relinquet eū ꝯſcientie ſue de iureiurando. c. mulieres. cum ſuis concor. Sꝫ quid de legatis vel nuncijs metropolitani? ſm̄ hoſti. videt̄ ꝙ ſit tranſeundus p ꝓuinciā ꝓcurandi: allegat de iureiurando. c. ego eni. Unde dicebat Inno. ꝙ qn̄ archieṗus ꝓ negocio totius ꝓuincie in aliquo loco moram trahit: erit ꝯtinue ꝓcurandus ad hoc de elec. vt ꝓrite. Eadem eni ratio que ⁊ in loco: ḡ idem ius. Sed dices: licꝫ vbi eſt eadem ratio iuris cōis ⁊ idem ius cōe ſequat̄: non tn̄ vbi eſt eadem ratio ꝓuilegij: eſt ⁊ idē ꝓuilegiū: niſi a ꝓncipe imperetur: vt de ꝓuile. c. ſane. Sed rn̄deri poſſet aliud in ꝓuilegio nō corpore iuris clauſo q̄ꝫ clauſo: extra de cen. c. per totum. multa habent̄ li. vi. c. romana. ⁊ ſequentibus de ꝓcuratione ꝑlatorū: que habes. ī. ti. de eṗis in. c. de viſitatione.

¶ Titulus. xxij. de ſtatu cardinalium ⁊ legatorum ſermo.

Domini ſūt cardines terre: ⁊ poſuit ſuper eos orbem. i. Reg. 2. vt dicit̄ in catholicon. Cardo dicit̄ illud in quo motus oſtij firmat̄ i claudēdo et apiendo. Uñ dr̄ puer. 26. Sic oſtiū vert̄

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

A 8

in cardine:ſic piger ī lecto. Et dr̄ cardo a cardi/
an qḋ eſt coꝛ: qꝛ ſicut coꝛ hoīem mouet ⁊ regit:
ita illud mouet ⁊ regit ianuā. Et ꝓpter hoc etiā
quatuoꝛ ꝟtutes dicūtur cardinales:qꝛ ꝑ eas ver
tit̄ coꝛ humanū:vt claudat̄ vicijs:⁊ aperiat̄ vir
tutibus:q̄ ꝑmaxime virtutes debēt in cardinali
bus relucere inherētes firmit̄ oſtio:q eſt xp̄s.d.
Jo.x. Ego ſum oſtiū:ac etiā pape: qui eſt vica/
rius xp̄i:vt ꝑ conſilia ⁊ ſcā opa eoꝝ apiat̄ fideli/
bus regnū celoꝝ. Dn̄i ḡ pape ſūt cardines terre:
qꝛ.ſ.cardinales hꝫ aſſiſtentes ſibi. Moꝛalit̄ ter
ra eſt eccl̄ia ſcā: ⁊ ꝓpter ſui firmitatē: eccl̄.i. ter/
ra in eternū ſtat. Et ꝓpter bonoꝝ operū multipli
cem fertilitatē:geñ.i. Germinet terra herbā virē
tem ⁊c.⁊ ꝓpter ſui humilitatē celū ſurſū ⁊ terra
deoꝛſū ab oībus ꝯculcata ⁊ ſubdita influxui ce/
loꝝ. Cardines hꝰ terre ſunt cardinales: qꝛ ſicut
in cardine vertit̄ totū oſtiū:ita in cardinalibꝰ ver
tunt̄ negocia ꝯſiliabilia eccl̄ie vel mūdi. Aſſunt
enī pape vt familiares ⁊ ꝯſiliarij. Dn̄dūt enī pa/
pe cardinales diuerſas vias ſuꝑ negocijs ꝓpoſi/
tis:ſuꝑ quibꝰ ꝯſilium vult accipere. Et poſtea ad
ipſū papā ſpectat eligere ⁊ determinare: qḋ ma/
gis eccleſie videt̄ expedire. Dicunt̄ aūt eſſe dn̄i
triplicit̄. ¶ Primo qꝛ ſūt dn̄i dei peculiares per
ꝑfectā bonitatē. ¶ Scḋo qꝛ ſūt dn̄i pape fratres
⁊ familiares ꝑ eximiā dignitatē.i.cardinales ¶
Tertio qꝛ ſūt dn̄i mūdi gubernatoꝛes ꝑ ꝯſulta/
bilitatē:⁊ ſic cardines.i.cardinales eccl̄ie ſūt dn̄i
⁊ poſuit dn̄s ſuper eos oꝛbē.ſ.ad gubernandum
conſilium:

Quantum ad primum

cardinales ſūt.i.debēt eſſe dn̄i dei amici ſingu/
lares ꝑ vite ꝑfectionē:vt ſicut ꝓcellūt alios in di
gnitate:ita excellāt in ſanctitate. Et quas virtu/
tes ⁊ ſanctitates debēt hr̄e: ponit Ber. ad euge/
niū tertiū dicēs. Veniamꝰ ad collaterales tuos ⁊
coadiutoꝛes.hi ſeduli tibi:hi intimi ſūt. Quāob
rem ſi boni ſūt:tibi potiſſimū ſunt. Si mali eque
plus tibi:ne te dixeris ſanū dolentē latera:hoc ē
ne te dixeris bonū malis innitentē. De cardina/
libus. Aut ſi bonꝰ ſis:bonitas tua ſolꝰ quē fructū
afferre pōt? Et hi qdem quos tu nō elegiſti:ſed
ipſi te: ptātē nō hn̄t: niſi quā tu eis aut tribueris
aut ꝑmiſeris. Tibi īputa quicqd patieris ab eo:
q ſine te pōt facere nihil: his exceptis de cetero
nō incōſiderate eligēdi quiqꝫ ſeu colligēdi ſunt
in opꝰ miniſterij hꝰ. Sane huic negocio nō ſe in/
gerat rogās:ꝯſilio nō prece agendū ē: adulantē
⁊ ad placitū cuiuſcūqꝫ loquētē vnū de rogātibꝰ
puta etiā ſi nihil rogauerit. Pari pōdere extima
ueris eiꝰ humilitatē:q timet ⁊ eius q ſperat. Ita/
qꝫ nō volētes nec currētes aſſumito:ſꝫ cunctan/
tes ⁊ rennuētes etiā collige illos:⁊ cōpelle intra
re. In talibꝰ vt opinoꝛ:requieſcet ſpūs tuꝰ:q nō ſūt
attrite frontis:ſꝫ verecūdi ⁊ timoꝛati:p̄ter deum
nī timeant nihil:nihil ſperent niſi a deo. Qui ad
uentantiū nō manꝰ attendāt ſꝫ neceſſitates:q ſtēt
viriliter ꝓ afflictis:⁊ iudicēt in eq̄tate ꝓ manſue/
tis terre. Qui ſint ꝯpoſiti:ad moꝛes ꝓbati:ad ſan
ctimoniā parati:ad obedientiā manſueti:ad pa/
tientiā ſubiecti:ad diſciplinā rigidi:ad cenſuraꝫ
catholici:ad fidē fideles:ad diſpenſationē ꝯcoꝛ
dantes:ad pacē diſcoꝛdātes:ꝯfoꝛmes ad vnita/
tem. Qui ſūt in iudicio recti:in ꝯſilio ꝓuidi:ī iu/
bendo diſcreti:ī diſponēdo induſtrij: in agendo
ſtrenui:in loquēdo modeſti: in aduerſitate ſecu
ri:in ꝓſperitate deuoti: in zelo ſobrij:mia nō re/
miſſi:in ocio nō ocioſi:ī hoſpitio nō diſſoluti:in
ꝯuiuio nō effuſi: in cura rei familiaris nō anxij:
rei aliene nō cupidi:ſue nō ꝓdigi: vbiqꝫ ⁊ oībus
circūſpecti. Qui legatiōe ꝓ xp̄o fūgi q̄tiens opꝰ
erit:nec iuſſi rēnuāt:nec nī iuſſi affectēt. Qui qḋ
verecūde excuſāt:obſtinatiꝰ nī recuſēt. Qui miſſi
pꝰ aurū nō eāt:ſꝫ xp̄m ſequant̄. Qui queſtu lega
tione extimēt:nec requirant datū ſꝫ fructū. Qui
regibꝰ Johem exhibeant:egyptijs moyſen:foꝛ/
nicantibus finees:heliā idolatris:heliſeū auaris
petrū mentientibꝰ: paulū blaſphemantibꝰ ⁊ ne/
gantibus xp̄m. Qui vulgus nō ſpernāt:ſꝫ doceāt
diuites nō palpent:ſed terreāt:pauperes nō gra/
uent:ſed foueant:minas ꝑ̄ncipum nō paueant:ſꝫ
ꝯtemnāt:q nō cum turba intrent:nec ira exeant:
q eccl̄ias nō ſpolient:ſꝫ emendēt. Qui marſupia
nō exhauriāt:ſꝫ coꝛda reficiant:⁊ crimina coꝛri/
gant:fame ꝓuideāt ſue:nec inuideāt aliene. Qui
oꝛandi ſtudiū gerant: ⁊ vſū habeant:ac de oī re
plus fidant oꝛationi q̄ ſue induſtrie vel laboꝛi.
Quoꝝ ingreſſus pacificus modeſtus exitus ſit.
Quoꝝ ſermo edificatio ſit:vita iuſta p̄ntia grata
memoꝛia in benedictione. Qui ſe humiles cum
humilibus:⁊ cū innocentibus innocētes:duros
dure redarguāt:malignātes coerceāt:reddāt re/
tributionem ſuꝑbis:q nō de dote vidue vel pa/
trimonio ieſu xp̄i ſe vel ſuos ditare feſtinēt:gra/
tis dantes:qḋ gratis acceperūt: gratis facientes
iudiciū iniuriam patientibꝰ:vindictam in natio
nibus:increpationes in populis. Qui ad te rede
unt fatigati qdem:ſꝫ nō ſuffarcinati ſimul ⁊ glo/
riantes. Nō qꝫ curioſa ſeu ꝓcioſa queqꝫ terraruꝫ
attulerint:ſꝫ qḋ reliquerint:pacē regnis:legē bar
baris:q̄etem monaſterijs:eccleſijs oꝛdinē: cleri
cis diſciplinā:deo populū acceptabilē ſectatoꝛeꝫ
bonoꝛū operum.

Quantum ad ſecundū

dicit augꝰ.de ancho.in libꝛo de ptāte eccleſiaſti/
ca:qꝫ cardinales aſſiſtūt pape ſicut apoſtoli xp̄o
Ap̄li enī ſūt nūcupati xp̄i fratres ſm illud pſal.
Narrabo nomē tuū fratribꝰ meis:⁊ ꝑ̄ncipes mū
di ſm illud pſal. Cōſtitues eos ꝑ̄ncipes ſup.o.t.
Sꝫ papa cū facit aliq̄s cardīales: īſignit eos iſta
duplici dignitate dicēs eis. Eſtote fratres mei
⁊ ꝑ̄ncipes mūdi. Ipſe aūt papa ꝑſonā gerit xp̄i.
Et quāuis etiam epi ſuccedant loco apoſtoloꝝ
vt dictum eſt.ē.alio tamen modo q̄ cardinales
Ap̄li enī duplici mō ſe habuerūt ad xp̄m. Uno

modo vt ei pñtialiter aſſiſtentes ſicut fuit ante
paſſionem ⁊ aſcenſionem. Secūdo mō vt miſſi
ex ꝑcepto eius ꝑ orbem: qđ fuit poſt aduentum
ſpūs ſancti: qñ diſperſi per orbem dimiſerunt ſe
accipiendo vnuſquiſq; ꝓuinciam vel regnum in
ſortem ſue ꝑdicationis. Cardinales ergo repñ-
tant pſonas aploꝝ vt xp̄o aſſiſtētes: qꝛ ipſi aſſi-
ſtunt pape pñtialiter vt vicario xp̄i. Secūdo mō
repñtant pſonas aploꝝ epi: qui in ptem ſolicitu-
dinis vocati ſūt regentes diuerſas ciuitates vel
ꝓuincias vt archiepiſcopi: ⁊ iſtud eſt ſatis conue-
niens: vt ſicut ī hierarchia celeſti aliq angeli ſūt
aſſiſtentes: alij miſſi frequenter ad nos: ita in no-
ſtra eccl'iaſtica hierarchia decet aliquos aſſiſte-
re vt cardīales: alios mitti vt epos. Et q̄uis qđ
dictum eſt ſit de cōi lege ⁊ ſm cōem ſtatum: ta-
men ſuborta cauſa nō tollit: quin cardinales ali-
quando mittant vt legati. Et epi aliqui etiā vo-
cati a papa ſūt ei aſſiſtentes ſicut etiā angeli aſ-
ſiſtentes: aliqñ ſm aliquos mittunt. vnde dicit
Iſaie. 6. q volauit ad eum vnus de ſeraphin: q
purgauit labia ſua. Seraphin autem eſt de ordi-
ne aſſiſtentiū. Aliqui etiā dicūt miſſū ad mariā
fuiſſe de illo ordine. Et qꝛ etiā apl'i nō ſemp aſſi-
terunt xp̄o vt epi: ſed vt miniſtrantes ī alijs acti-
bus. Nā in vltima cena vel poſt reſurrectionē:
qñ dixit. Accipite ſpm̄ ſanctū: eſpauit eos: iō non
eſt indecens: q nō oēs cardinales ſūt epi: ſ3 aliq
ꝑſbyteri: aliqui diaconi. Accipiūt aūt pyleū ru-
beū a papa in ſignū ardentis charitatis: quā de-
bent habere: ita ſint parati ſanguinē ſuū fundere
⁊ mori ꝓ bono ⁊ defenſione eccleſie ⁊ profectu.
Unde in. c. fundamēta de elec. li. vi. dicunt car-
dinales fratres coadiutores cōſiliarij ⁊ aſſiſten-
tes dñi pape. Repñtant aūt cardinales ſtatū ꝑ-
fectoꝝ nō ꝑficiendorū: qđ pōt trahi ſm augu. de
ancho. in li. de ptāte eccleſiaſtica. q. 102. ex dictis
Ber. ad eugeniū dicentis. Hoc tibi pſuade eos:
q admittendi ſūt ad tuū conſiliū difficile ī curia
poſſe ꝓbari. Et ideo ſi fieri pōt viros ꝓbatos eli-
gi oportet nō ꝓbandos. Nos enī in monaſterijs
oēs recipimus ſpe meliorandi. S3 curia bonos
facilius cōſueuit ſuſcipere q̄3 facere. Nā plures ī
curia defeciſſe bonos: q̄3 malos ꝑfeciſſe ꝓbaui-
mus. Itaq3 nō volentes nec currentes aſſume:
cūctantes ⁊ rennuētes coge: ⁊ illos compelle in-
trare: ⁊ cū illis requieſcat ſpūs tuus: ⁊ conditio-
nes eorū ꝓſequit: vt dictū eſt ī. §. ꝑcedenti. Que
vtiq3 nō ſunt niſi ꝑfectorū ⁊ ſanctorū virorum.
Nec eſt ɔtra q apl'i quoꝝ pſonam repñtant: fue-
runt ꝑficiendi nō ꝑfecti: fuerunt enim impfecti ⁊
ꝑficiendi reſpectu ꝑfectionis patrie ⁊ ꝑfectionis
quā habuerūt in aduentu. ſ. ſ. S3 ꝑfecti reſpectu
turbe ⁊ alioꝝ ꝑficiendorum ꝑ eos: ⁊ ꝑfectiores
etiā poſt reſurrectionē q̄3 ante.

¶ De ſtatu cardinalium ⁊ officio eoꝝ. Ca. 2.

De ſtatu cardinaliū

vtrum ſit pfectior ſtatu epoꝝ? Reſpondet aug.
de ancho. q iſta compatio pōt intelligi tripliciť.
ſ. quo ad ordinis ptātem: quo ad loci dignitatē
quo ad pfectiorē charitatē. Et quantū ad ordi-
nem planū eſt q diaconi cardinales ne dū epis
ſed ne quibuſcunq3 pſbyteris pferuntur: qꝛ ptās
ordinis pontificalis eſt maior ſacerdotali: ⁊ ſa-
cerdotalis diaconali. Uñ ⁊ pfectiorē gradū ob-
tinet. Uñ ⁊ hieronym⁹. Qui puehit a minori vt
q3 ad maius, puehit: di. 93. c. legimus. ¶ Quantū
autē ad loci dignitatem ſicut romana ſedes eſt
prior ⁊ dignior omni alia ⁊ omniū dña ⁊ magi-
ſtra: di. 22. de conſtantinopolitana. ita congruū ē
vt clerici ⁊ miniſtri illius ſedis quadam ſingulari
dignitate p ceteris fulgeant: ita vt cardinales ro-
mane eccleſie omnib⁹ alijs platis pferant in ho-
noris dignitate. Unde ob puilegiū ⁊ excellentiā
dignitatis ſtatutū eſt: q q inſequit cardinalē ho-
ſtiliter: vel capit vel facit cape vel pcuſſerit vltra
excōicationē: quā incurrit: de qua habes. j. in ti.
de excōicatione. etiā incidit ī alias grauiſſimas
penas. ſ. criminis leſe maieſtatis. Efficit diffida-
tus infamis inteſtabilis: nec capax alicuius here-
ditatis vel hereditarie ſucceſſionis: bannit⁹ edi-
ficia eius dant in ruinā: bona eius cōfiſcant: feu-
dis ⁊ bñficijs oib⁹ eſt priuat⁹. Filij ⁊ nepotes ei⁹
p rectam lineā deſcendentes priuant oī honore
dignitate mūdana vel eccleſiaſtica: excluduntur
ab omni actu legitimo ⁊ plura alia: que habent
de penis in. c. felicis li. vi. Et idem per omnia de
his qui dederint ad hoc conſiliū vel fauorem:
vel mandauerint vel ratū habuerit: ſi noīe eius
eſt factū: vel ſocij fuerint ad hoc. ¶ Quantū ad
tertiū. ſ. pfectiorē charitatē dicit idē aug⁹. q ha-
bent ſe ſicut excedētia ⁊ exceſſa: qꝛ in dilectione
dei videnť tenere pfectiorē ſtatū cardinales q̄3
epi. Repñtant enim cardinales ſtatum epoꝝ aſ-
ſiſtentiū xp̄o ⁊ contemplationi vacantiū. Unde
ſicut ſeraphin ardentes interptant q aſſiſtentes
deo: vt viciniores ſunt incenſi charitate dei: ita
cardinales ſtatū aſſiſtentiū repñtantes debent
eſſe ardentes in dei charitate. Epi vero q ſtatū
apoſtoloꝝ repñtant: vt miſſorū p orbem ad pdi-
candum curā aīaꝝ hñtes in charitate, primi de-
bent oēs alios pcellere: ⁊ alios ad ipſā inflāmare
Sicut ergo dilectio dei eſt pfectior dilectione p-
ximi: ita ſtatus cardinaliū q ordinat ad dilectio-
nem dei: pfectior eſt ſtatu epoꝝ ordinato ad p-
ximi dilectionē. Uerū quāuis vnus ſtatus ſit pfe-
ctior altero: vt ſtat⁹ religioſus ē pfectior ſtatu lai-
cali: nō tñ ſequit: q quicūq3 eſt ī ſtatu pfectiori: ſit
melior oī eo: q eſt in ſtatu min⁹ pfecto: ſ3 q hab3
maiorē charitatē: ille pfectior eſt ſimpliciť ſiue
religioſus ſiue platus. Et ſic cardinales etiam ſi
ſint altioris vl' pfectioris ſtatus q̄3 epi: pñt tamē
eſſe magis et minus perfecti eis ſm charitatem
quā habent: in qua quilibet d3 ſe alijs inferiores
reputare ex humilitate: cū ignoret vtrū habeat.
Et ſm hoc dicebat aug⁹. 2. q. 7. quāq3. ſm voca-

bula que vſus obtinuit: epiſcopatus ſit p̄ſbyte/
rio maior. Aug⁹.tamen hieronymo minor. Qz
autem hieronymus reprehendit diacones p̄feren
tes ſe preſbyteris ⁊ epiſcopis: vt.93.di.legimus.
locum habet de diaconibus aliarum eccleſiarum:
qui vtiqꝫ nō debent ſacerdotibus preponi: niſi
forte quando locuꝫ tenerent epiſcopi vel patri/
arche. Sed nec diaconi cardinales preferuntur
epiſcopis ⁊ preſbyteris inquantū diaconi: ſed in
quantum cardinales ꝓpter dignitatem ſtatus: q
tamen poſtponūtur preſbyteris ⁊ epiſcopis car
dinalibus ⁊ ſi nō alijs.

De abdicatione tem/

poralium in ſtatu cardinalatus: vtrum eis cōue
niat. Rn̄det aug⁹.de ancho.circa hoc ſunt conſi
deranda tria. Primū eſt ꝙ cardinales in gradu
eccleſie cui aſſiſtūt: habent primitatē. Eſt enim
romana eccleſia prima ſedes omniū eccleſiarū:
ſm̄ illud Inno.9.q.3.nemo iudicabit primam.
Secundo ꝙ in ſtatu quem repn̄tant: requirunt
ardentem charitatem: repn̄tant enim ſtatum aſ/
ſiſtentium ⁊ pfectorum. Tertio in officio qđ mi/
niſtrant.requirunt iuſticiā ⁊ equitatem. Sūt enī
ad tale officium vocati: vt ſint pape coadiutoreſ
⁊ conſiliarij ⁊ iudices orbis terre: omnibus iſtis
modis maior abdicatio temporalium requirit̄
in eis ad eorum pfectionis ſtatū: q̄ȝ in epiſcopis
⁊ quibuſcunqꝫ alijs p̄latis. Nam quantū ad pri
mum: ſi p̄ma radix omniū malorū eſt cupiditas
in prima ſede ⁊ conſiſtentibus ei: que debet eſſe
radix omniū bonorum: primo eſt extirpanda ⁊
euellenda cupiditas. Quod eniꝫ dicit leo papa
Totius familie domini ſtatus ⁊ ordo mutabit̄:
ſi qđ requiritur in corpore: nō reperiatur in capi
te di.61.mirantur.idem dicit di.47.Virū catho
licum ⁊ p̄cipue domini ſacerdotem: ſicut nullo
errore ita nulla cupiditate īplicari oportet. Nā
ex ipſa ſequunt̄ poſtmodū ⁊ ſimonie ⁊ iniuſticie
⁊ alia mala. Sicut enim ait Chryſoſto⁹. Omne
bonuꝫ egredit̄ a romana ſede: ſicut ⁊ omne ma
lum ab illa ꝓgreditur efficienter ⁊ exemplariter
Secūdo ſi ardens charitas requiritur in cardi/
nalibus ratione ſtatus: quē repn̄tant: quia.ſ.ſunt
aſſiſtentes p̄mi: inter quos ponunt̄ ſeraphin: qui
dicuntur ardentes: a cupiditate oīno debent eē
alieni: cuꝫ ſint cōtraria ei: ⁊ ꝯtraria ſimul ineſſe
nō poſſunt ſcđm phm. Unde aug⁹.de peni.di.2.
Quia radix omniuꝫ malorū eſt cupiditas: ⁊ ra/
dix omniū bonorum eſt charitas: niſi fuerit vna
radicitus euulſa: nō pōt altera plātari. Quantū
ad tertiū. Si iuſticie equitateꝫ tenentur ſeruare
cardinales ratione officij ad quod ſūt vocati: qꝛ
vt coadiutores pape ⁊ iudices orbis oportꝫ eos
cupiditatem deteſtari: per quā cito iuſticiā ſub/
uertitur ſm̄ illud Iſidori. Cito violatur auro iu
ſticia.11.q.3.pauper. Sic igitur patet abdicatio/
nem temporalium eſſe neceſſariam cardinali/
bus. Et hoc quidem verum eſt quantū ad ab/
dicationem mentalem: vt.ſ.nō inordinate affici/
antur ad temporalia: cum qua inordinatione ni
mia nō ſtat pfectio. Sed bene cū ipſa abdicatio
ne mentali ſine abdicatione exteriori tempora
lium: īmo ⁊ cum poſſeſſione multarū diuitiarū
poteſt haberi pfectio: vt patet in abraham ditiſ/
ſimo ⁊ pfectiſſimo. ⁊ Gregorio papa ⁊ ludouico
rege francorum. Et quāuis ipſi cardinales pre/
ferantur epiſcopis in honoris reuerentia: ⁊ p cō
ſequens deceat eos tenere aliquem ſtatum ap/
parentem famulorum equorum ⁊ miniſtrorum
ne dignitas vileſcat: tamen oportet iſta modera
ri ad congruitatem non ſuperfluitatem. Et cum
apl̄us dixit.2.Corinth.6. Exhibeamus noſmet/
ipſos vt dei miniſtros: nō ſubdit: in palatijs edi
ficandis: in conſanguineis ditandis: ī palefredis
impinguandis: in famulis multiplicandis: in tē/
poralibus cumulandis: ſed ī tribulationibus in
neceſſitatib⁹ in anguſtijs in ſcientia in charitate
in verbo veritatis ⁊ cetera. Cardinales oēſ q̄ȝ
uis papa poſſit eligere de vna patria: nō tamen
decet: quia hoc pertinere videretur ad acceptio/
nem perſonarum. Pro cuius declaratione dicit
aug.de ancho.vbi ſupra: ꝙ papa pōt ſibi aſſūe/
re cardinales in ſuum adiutoriū ⁊ cōſiliū. Unde
vult quos vult: ⁊ quales vult. Unde ſibi imputa
tur ad meritū vel demeritū: ſi ſunt boni vel ma/
li: iuuenes vel ſenes docti vel indocti. Nā ſi bo
ni ſūt ⁊ ſapientes: accreſcit meritū eius ⁊ ꝓfectuſ
eccleſie: qꝛ multitudo ſapientium ſanitas ē orbiſ
terrarꝫ: inquit ſalomon. Si vero mali ſunt ⁊ iſcij
ī his que dei ſunt: ei⁹ demeritū decreſcit ⁊ detri
mentū fidelib⁹: qꝛ modicum fructum poteſt af/
ferre ſolius pape iuſticia: qn̄ ſentētia p̄ualet mul
torꝫ aliter affectorum. Verū tn̄ ber.de cōgruo aſ
ſignat tres rationes in libro de cōſideratione ad
eugeniū: ꝙ nō d̄ vna patria ſed de toto orbe car
dinales ſūt eligendi. Primo ꝓpter iuſticiā ſer/
uādā. Quilibet.n.meli⁹ cognoſcit cōditiones ho
minū ſue patrie q̄ȝ alius. Et qꝛ vnuſquiſqꝫ bene
iudicat de his que nouit: ⁊ hoꝝ bonus eſt iudex
primo ethicorꝫ: ideo dicit ipſe ber.an nō ſūt eli/
gēdi de toto orbe orbē iudicaturi. Nec vlla pa
tria excludit̄: ex qua ad cardinalatū aliquis non
poſſit vocari. Sed quia de alamania conſuetuꝫ
eſt: vt eligatur imperator: qui eſt miniſter eccle/
ſie: ne ſecreta eccleſie ſuis miniſtris pandant̄: ne
quos oportet eſſe ſubiectos: habeat in eccl̄ia ex
ſua patria vel genere dn̄os ⁊ iudices deferētes:
ideo non cōſueuit eccleſia de alamania cardina
les vocare. Similiter nec aliqua patria ſic iclu/
dit̄ in hoc: vt de qualibet alia nō poſſit eligi: q̄ȝ/
uis de terris peculiarib⁹ eccleſie magis ſit cōſue
tū aſſumi tanq̄ȝ liberiores ad cōſilia ferēda ⁊ iu
dicia exequēda. Secūdo ꝓpter carnalē affectio
nē remouendam: ſi de vna patria omnes eligan
tur: non opinatur nec creditur: ꝙ alit̄ fiat: niſi vel
precum interuentione vel carnis ⁊ ſanguinis af/
fectione. Ex quo vt dicit idem bernar. ſequitur

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſcandalum nō ſolum puſillorum ſed etiam ma/
iorum de eccleſia: ⁊ ꝓcipue cum aſſumuntur ad
hoc conſanguinei: ⁊ aliquando iuuenes ⁊ minus
apti. Nec eſt contra. ꝙ chriſtus ſolum de iudea
elegit apoſtolos plures ex cōſanguineis ſuis: q̄z
ſtatum repreſentant cardinales: vt dictum eſt.
Nam hoc fuit factum: quia eccleſia ꝑmo in iu/
dea fundata fuit: ⁊ de alia patria aſſumi nō pote
rant fide chriſti nōdum ibi predicata ⁊ recepta.
Tum etiam quia chriſtus ſm carnem ſolum ex
iudeis natus eſt: ⁊ ideo ei⁹ apoſtoli per quos gen
tibus erat nunciandus: ſoluꝫ ex iudeis vocari cō
gruit. Qr autem aſſumpſit conſanguineos: con/
ſiderandum eſt ad quod vocauit eos. Non enī
ait ipſe: veni vos vocare ad requiem ſed ad la/
borem ſcilicet flagellorum paupertatis neceſſi/
tatis ꝑſecutionum ⁊ variorum tormentorum.
Quando ex cardinalatu aliquis iſta conſeque
retur: nō oriretur ſuſpicio in eligente conſangui
neos ad talia. ¶ Tertio propter vnitatem in po
pulo chriſtiano nutriendam. Contemptus enim
eſt cauſa diuiſionis ⁊ ſciſmatis in eccleſia. Prin
cipale enim motiuum ſciſmatis grecorum fuit
contemptus eorum: qui ad eccleſiaſticos hono
res nō aſſumebantur. Et propter hoc etiam ma
la dimittuntur impunita: ⁊ heretici ⁊ ſciſmatici
reuertentes ab errore ſuo dimittunt̄ in officiis ⁊
dignitatibus ſuis ad tollendum ſciſma ⁊ vnionē
efficacius cauſandaꝫ: vt ſcribit aug⁹. 50. diſ. c. vt
conſtitueretur. ⁊. 3. q. 4. c. diſplicet. Sic ergo cō
gruit de diuerſis partibus cardīales aſſumi ad
tollendam diuiſionem ⁊ conſeruandā vnionem
¶ Utrum mortuo papa poteſtas eius remaneat
in collegio cardinalium? Reſpondet aug⁹. in di
cto li. q. 3. Duob⁹ modis poteſtas pape remanet
in collegio cardinalium ipſo defuncto: ꝑmo quā
tum ad radicem. Comparat̄ enim collegium ad
papam ſicut radix ad arborem vel ramū. Sicut
aūt poteſtas arboris vel rami qua floret ⁊ fruc/
tum ꝓducit remanet in radice ipſa arbore vl̄ ra
mo deſtructo: ſic poteſtas papalis remanet ī ec/
cleſia vel collegio ipſo papa mortuo. in collegio
q̄dem tanq̄ꝫ in radice ꝓpinqua: ⁊ in eccleſia ꝑla/
torum ⁊ aliorum fideliū tanq̄ꝫ in radice remota
¶ Scđo talis poteſtas remanet in eccleſia ⁊ in
collegio quantū ad illud qđ eſt in papatu mate/
riale: q̄z papa mortuo pōt collegium ꝑ electionē
ꝑſonam determinare ad papatum: vt ſit talis vl̄
talis. Unde ſicut radix ꝓducit arborem mediā/
te qua floret ⁊ fructum ꝓducit: ſic collegiū facit
papam habentē iuriſdictionem ⁊ adminiſtratio
nem eius in eccleſia. Unde ſi nomine papat⁹ in/
telligimus ꝑſone electionem ⁊ determinationē:
qđ eſt quid materiale in papatu: vt dictū eſt: ſic
talis poteſtas remanet in collegio mortuo papa
Si vero nomine poteſtatis papalis intelligim⁹
eius auctoritatem ⁊ iuriſdictionem: qđ eſt quid
formale: ſic talis poteſtas nunq̄ꝫ morit̄: q̄z ſemꝑ
remanet in xp̄o: qui reſurgens a mortuis iaꝫ nō
moritur. Unde ſuꝑ illo verbo. Data eſt mihi oīs
poteſtas in celo ⁊ in terra. Et ecce ego vobiſcuꝫ
ſum omnibus diebus vſq̄ꝫ ad conſumationē ſe/
culi. math. c. fi. Dicit aug. ꝙ apoſtoli quibus xp̄s
loquebat̄: nō ꝑmanſuri erant vſq̄ꝫ ad cōſumati/
onem ſeculi: ſed in ꝑſona omniū ſequentiuꝫ eos
ipſis locutus eſt tanq̄ꝫ vni corpori eccleſie. Sed
ſi nomine poteſtatis papalis intelligimus actua
lem adminiſtrationem: qđ eſt quid materiale ⁊
formale in papatu: ſic actualis adminiſtratio be
ne moritur mortuo papa: q̄z nec remanet ī col/
legio actualis adminiſtratio poteſtatis papalis
ipſo mortuo: niſi inquantū ꝑ ſtatutum ꝑ̄deceſſo
ris eſt eis cōmiſſum: nec remanet iſto modo in
xp̄o: quia de cōi lege xp̄s poſt reſurrectioneꝫ nō
eſt executus talē poteſtateꝫ niſi mediante papa:
licet enim ipſe ſit oſtium: petrum tamen ⁊ ſucceſ/
ſores ſuos conſtituit oſtiarios ſuos: quibus me/
diantibus aperitur ⁊ clauditur ianua intrādi ad
ipſum. Poteſtas ergo eccleſie nō moritur mor/
tuo papa quantum ad iuriſdictionē: qđ eſt quaſi
formale in papatu: ſed remanet in xp̄o. Nec mo
ritur quantum ad ꝑſone electionem ⁊ determi/
nationem: qđ eſt tanq̄ꝫ quid materiale: ſed rema
net in collegio cardinalium. Sed morit̄ quan/
tum ad actualeꝫ adminiſtrationē iuriſdictionis
eius: quia mortuo papa eccleſia vacat: ⁊ priuat̄
adminiſtratione talis poteſtatis. Nec obſtat ſi
dicatur xp̄i ſacerdotiuꝫ durare in eternum ſicut
xp̄s: ergo mortuo papa remanet poteſtas eius:
quia hoc verum eſt quantū ad id qđ eſt forma/
le in ſacerdotio. ſicut eniꝫ omnes ſacerdotes nō
ſunt niſi vnus ſacerdos puta xp̄s quantū ad po/
teſtatem conficiendi: quia omnes cōficiunt in ꝑ/
ſona xp̄i: ſic omnes pape nō ſūt niſi vnus papa
puta xp̄s: quia omnes pape recipiūt iuriſdictio/
nem ⁊ poteſtateꝫ adminiſtrandi īmediate a deo
moritur tamen actualis adminiſtratio dicte po
teſtatis mortuo iſto vel illo papa.

Cardinalium collegiuꝫ

nihil pōt mortuo papa niſi qđ eſt eis ꝑ ſtatutuꝫ
eius vel ꝑ̄deceſſoris cōceſſuꝫ vel cōmiſſū. Pro
cui⁹ declaratiōe dic̄ aug. đ ancho. vbi. ſ. ꝙ aliq̄
in dubiū venit. vel venire potuit: an collegiū car
dinaliū poſſit mortuo papa diſpenſare in cōſtitu
tionib⁹ ei⁹ vel addere vel minuere vel ordinare
aliq̄ q̄ ſpectarent ad iuriſdictionē eius. Nō tñ ra
tionabilit̄ in dubiū venire nō debebat: q̄z cōſti/
tutio ſuꝑioris ꝑ inferiores tolli nō pōt: papa aūt
ſuꝑior eſt collegio cardinaliū: ſicut xp̄s apl̄is eſt
maior: ꝓterea qñ ſtatutū ſuꝑioris ligat inferiorē
inferior ſuꝑioris mandatū tollere non pōt: q̄z ſi
cut ſm auguſtinum nulla res generat ſeipſam vt
ſit: ita nulla deſtruit ſoluit vel ligat ſeipſam. Pre
terea in mandatis ⁊ ſtatutis ſuperiorum: quicq̄d
nō eſt inferiori permiſſum: videt̄ ei eſſe ꝓhibitū
Et ſic illud quod per iura condita a papa ⁊ ſtatu
ta facta ꝑ ipſū nō ē collegio cradinaliū ꝯceſſū vl

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

permiſſuꝫ intelligitur pape reſeruatū. Nūc aūt
eſt predictum dubium expreſſe determinatum
de elec. c. ne romani .i. cle. vbi vacante ſede nihil
collegio cardinaliū exercendum permittitur: ni
ſi loco camerarij eccleſie vel alicuius penitētia
rij ſi cōtingeret eos ſe. va. debitū nature exolue
re aliū vł aliū ſubrogare: puto etiā ꝙ ſi periculū
īmineret terris vel rebus eccłie: poſſet collegiū
ſalubꝛe rmediū adhibere. Nec ex hoc pōt dici
ꝙ eccleſia moꝛtuo papa ꝑdat ſuā iuriſdictioneꝫ
quia remanet in xpo: ſed bene ꝑdit ad tempus
dicte iuriſdictionis adminiſtrationē actualē. Et
ſi dicat̄ ꝙ papa non poteſt ſibi ſucceſſoꝛem eli
gere: vt pꝫ .8. q. i. in principio. ſed collegium pōt
papam eligere: ergo poteſt collegiuꝫ aliquid qđ
nō poteſt papa viuens. Reſpondeo ꝙ hoc ipſuꝫ
ꝙ collegium hoc poſſit. ſ. papam eligere ꝛ ꝑ talē
modum nō pōt ſua auctoꝛitate. ſ. collegij ſed au
ctoꝛitatate pape qui ſic ſtatuit. Cardinales ad
inuicem facere tractatum ꝛ p̄mariam collocuti
onem anteqꝫ ꝓcedant ad electionē pape cōgruū
eſt: ꝙ poſt conuenientem tractatū celerius ꝓce
dere ad electionē ad ipſā electioneꝫ tutius ē qꝫ
retardere ceteris paribus. Primum ſic declara
tur ſm aug. de ancho. Electioneꝫ pape debē tra
ctatum ꝛ conſilium ꝓcedere ratio ſuadet: ꝛ iura
ꝓnunciant. Nam conſilium ſm pħm terto ethi
coꝛum eſt fiendum de his que habent tres con
ditiones potiſſime que ſūt circa ardua ꝛ magni
ponderis. Nam que ſunt leuia ꝛ quaſi nullius
p̄cij nō opoꝛtet ponere ſub conſilio. Sed gra
uia que poſſunt in magnum ꝓfectum vel defec
tum redūdare. Secūdo que habēt varietatem:
quia que ſūt vnifoꝛmia: nō cadunt ſub conſilio.
Nemo enim conſiliat̄ de motibus aſtroꝝ: quia
ſemper vnifoꝛmiter mouent̄. Sed conſiliuꝫ eſt
de actibus humanis: qui ſūt multipliciť variabi
les. Tertio que habēt nature actionis poteſtatē
que aūt ſūt in poteſtate noſtra agē vel nō agere
nō cadunt ſub conſilio. Unde dicit pħus: ꝙ nul
lus lacedemonioꝛū conſiliat: qualiť ſcythe opti
me cōuerſent̄. Nec nos latini conſiliamur: qua
liter viuant barbari: qꝛ eoꝛū negocia nō poſſūt
eſſe in noſtra poteſtate. Cum igitur pape electio
habeat maximā arduitatē: qꝛ eſt opus maxime
impoꝛtantie. habeat etiā ꝛ varietatē mentiuꝫ et
affectionū ꝛ oppoſitionū cardinaliū: ꝛ actionis
liberam poteſtatē: quia liberi ſūt ad eligendum
quē volūt: ideo congruū eſt ꝓcedere adinuicem
tractatū ipſoꝝ cardinaliū: hoc etiā iura inſinuāt
Nam di. 23. in noīe dicit̄: ꝙ papa defūcto cardi
nales ſimul diligentiſſima dilectione tractantes
ad conſenſum noue electionis accedant: ꝛ extra
de elec. c. in geneſi dicit̄: ꝙ electio nō reputat̄ in
qua tractatus nō ꝓcedit: ꝛ collatio nō fuerit fac
ta de pſona ad pſonam numeri ad numerū ꝛ ꝫe
li ad ꝫelum. Preterea ſi in alienatione rerū īmo
bilium eccleſie requirit̄ tractatus ꝛ conſilimm:
alias nō valet. 12. q. 2. alienationes. quanto magi

in capitis eccleſie inſtitutione. In huius aūt tra
ctatibus diligenter debēt attēdere ꝛ obſeruare
quod mandatur ſtrictiſſime de elec. c. vbi peri
culum li. vi. vꝫ obteſtamur: vt pēſantes attenti⁹
quid eis imminet: cum agit̄ de creatione vicarij
ieſu xpi ſucceſſoꝛis petri rectoꝛis vniuerſalis ec
cleſie gregis dn̄i directiōis omni ꝓuate affectio
nis in oꝛdinatione depoſita ꝛ cuiuſlibet peracti
onis cōuentionis obligationis neceſſitate: nec nō
conditi ꝛ intēdumenti cōtemplatione ceſſantib⁹
nō in ſe recipꝛocent cōſiderationis intuitū: vel ī
ſuos nō que ſua ſunt querāt: nō cōmodis ꝓuatis
intendant: ſed nullo artante ipſoꝛuꝫ in eligendo
iudicium: niſi deo puris ꝛ mentibus liberis nu
da electionis conſcientia vtilitatem publicam li
bere ꝓſequant̄. ꝛ paulo poſt. Omnes circa hoc
pactiones conuentiones obligationes condita ꝛ
intendimenta etiā iuramento firmata annullan
tur: ꝛ abſoluitur quilibet ab obligatione eoꝛum
ꝛ liberatur.

Quantum ad ſecundū

de moꝛa vel celeritate electionis dicit idē aug⁹.
vbi ſupꝛa: ꝙ moꝛa tempoꝛis nō facit aliquē ac
tum eſſe virtuoſum vel vicioſū de ſe. ſ. ſed con
ſenſus vel oꝛdinatio volūtatis in bonū vel ma
lum finem: quia actus moꝛalis ex fine ſoꝛtit̄ ſpe
ciem bonitatis vel malicie. Si igitur eligentes
ꝓtrahunt moꝛam in electione hac intentione: vt
de pſona magis idonea ꝓuideatur: vel vt diſcoꝛ
dia apparens inter eos ad vnitatem reducatur:
vel vt diuinū auxilium ſuper hoc ꝑ multiplica
tionem oꝛationū fidelium recipiatur: talis diu
turnitas tempoꝛis ꝓpter bonum finem erit vir
tuoſa. Si vero trahunt moꝛam in electione: vt
vnus per alium decipiatur: vel vt moꝛs alicuiuſ
expectetur: vel vt per artitudinem loci citius fi
nem ſuū conſequant̄: talis moꝛa ꝓpter ſenſum ī
malum finem eſt vicioſa. Tutius tamen eſt ꝓce
denti conuenienti tractatu celeriter talem elec
tionem facere: qꝫ longo tempoꝛe eam ꝓtrahere:
quia ꝑ hoc citius periculo eccleſie ꝓuidetur: ꝛ ꝓ
ſumptio humane cōfidentie vitatur: ꝛ ad hoc fa
cit qđ dicit̄ de elec. c. vbi periculū. li. vi. Et loq
tur de cardinalibus habentib⁹ eligere omni co
natu ꝛ ſolicitudine pꝛout poſſibilitas patitur: id
acturi tantūmodo vt eoꝛum miniſterio accelere
tur vtiliter ꝑ neceſſaria totius mundi pꝛouiſio
idoneo celeriter eidem eccleſie ſponſo dato.

¶ Ad cardinales oꝛdinarie ſpectat electio pape.
Pro cui⁹ declaratione dicit aug⁹. de ancho. vbi
ſupꝛa: ꝙ ſm antiqua iura erat conceſſum roma
nis ius eligendi papā: vt pꝫ ex illo. c. ego lodoui
cus diſ. 63. quodam etiam tempoꝛe fuit conceſ
ſū quibuſdam imperatoꝛibus tale ius eligendi:
vel ſaltim requiſitio aſſenſus eius. Et hoc quia
multū fuerūt deuoti eccleſie: ꝛ iuuabāt ꝯ hereti
cos ꝛ ſciſmaticos: vt pꝫ di. 23. ī noīe. ꝛ di. 63. adri
anus. 2. c. in ſynodo. Sꝫ p⁹ modū: qꝛ abutebant̄

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tali priuilegio: fuit eis ablatum: vt di. ea. §. verũ
⁊. c. cum adrianus. Nunc autem ad ſolos cardi/
nales noſcitur pertinere: vt pꝫ ex. c. licet de elec.
vbi dicitur: ꝙ due partes cardinaliũ requirunt
ad electionem pape: vt. ſ. aſſentiant ad hoc ꝙ ſit
papa. Et de elec. vbi periculũ li. vi. dicitur: ꝙ car
dinales ſolum debent includi ꝓ electione pape.
Et hoc ſatis conuenienter factum eſt: tum ꝓpter
eorum aſſiſtentiã. cum enim aſſiſtant pape: poſ/
ſunt magis ⁊ melius ſcire mores ſuoꝝ coaſſiſtẽ
tium ⁊ neceſſitates eccleſie: ⁊ qd expediat ad re
gimen eccleſie ꝙ̃ alij cõmuniter. tum ꝓpter con/
uenientiam. Nam ſm phm in paucioribus ẽ via
certior ⁊ ſecurior. Quanto enim periculo ꝑ pau
ciora remedia poteſt ſubueniri: tanto citius ⁊ ſe
curius ſubuenitur: quia igit̃ vacatio ſedis apo/
ſtolice eſt nimis periculoſa eccleſie: vt citius et
ſecurius poſſit tali periculo remedium adhiberi
congrue ad paucas pſonas puta tantũ ad cardi/
nales eſt deuoluta electio. ſicut enim papa ꝙ̃uis
ſit vniuerſalis paſtor eccleſie: eſt tamen pticula
tus epiſcopus vrbis ⁊ ſingularis: ſic ⁊ cardina/
les ꝙ̃uis dicant̃ iudices ⁊ principes vrbis: ptitu
lantur tamen titulis eccleſiarum rome ⁊ in diſtri
ctu eius. Deficiente autem collegio cardinalium
ita ꝙ nullus remaneret: dicunt aliqui: ꝙ tũc ele/
ctio ptineret ad romanũ clerum: quia illi ſũt ſuc
ceſſores cardinalium. Cum enĩ papa ſingularit̃
ſit epiſcopus romanus ⁊ eccleſia parochialis ſua
ſit eccleſia. ſ. Jo. lateranẽ. ideo ad canonicos illi⁹
eccleſie ⁊ clericos ptineret electio pape. Sꝫ dic̃
idẽ auguſtin⁹: ꝙ eo caſu magis tutũ eſſet: ꝙ con
gregaretur ꝓpter hoc conciliũ ad talem electio/
nem faciendã: ⁊ hoc tñ ad vitandũ ſciſma. Naꝫ
ſi ĩ eo caſu electio fiẽt ꝑ romanũ clerũ: poſſet eẽ
hoc materia ſciſmatis. Nã forte talit̃ electus nõ
reciperet̃ ab vniuerſali eccleſia in papã calũniã/
do vel dubitando de ptãte talis electionis. tum
ꝓpter dubium intpretandũ: qꝛ enim dubium ẽ
ad quos tũc ſpectaret electio pape: cũ dubia int̃
pretari que emergũt in eccleſia ad generale con
cilium ſpectet pcipue vacante ſede aplica: ideo
magis tutum eſſet: ꝙ ad conciliũ generale refe/
ratur. Q̃uis enim romani clerici dicant̃ ſucceſ/
ſores cardinaliũ in nominatione nõ tñ in iuriſdi
ctione: qꝛ nõ habent dignitatẽ ⁊ iuriſdictionem
cardinalium. Et ideo niſi fieret ſpãle ſtatutũ per
papam: ꝙ deficiente collegio cardinaliũ ptãs eli
gendi remaneret in romanis clericis vel in cano
nicis ſancti Jo. lateranẽ. cõueniret eis eligere ſũ/
mũ pontificẽ magis ꝙ̃ alijs: quia ſicut papa ẽ ro
manus eps ſingulariter: ſic ſingulares perſone ⁊
ſingulares clerici puta cardinales ſunt deputati
ad talem electionẽ faciendã: quibus deficienti/
bus nullis alijs clericis vel canonicis ſingulari/
bus poteſtas in tali electione cõueniret: niſi ſup
hoc nouum ſtatutum conderet̃: nec obſtat ꝙ cõ
cilium generale cõgregari nõ poteſt niſi aucto/
ritate pape: vt habet̃ di. 17. ꝑ totum. quia hoc eſt
verum ipſo viuente ſecus ipſo mortuo ⁊ col/
legio cardinaliũ deficiẽte. nam in tali caſu impa
tor ⁊ alij reges ⁊ ꝑncipes xpianoꝝ poſſent ⁊ de/
berent conciliũ epoꝝ congregare ad hũ⁹ electio/
dem faciendã. Sed querit̃ vtrũ collegiũ car/
dinaliũ poſſit eligere papã alium ꝙ̃ de ipſo col/
legio? Rñdet aug⁹. de ancho. vbi ſupra planũ ẽ
ꝙ nõ ꝑcluditur via cardinalibus ex aliquo ſta/
tuto: quin poſſint eligere in papã vndecũqꝫ vo/
lunt. Et ſic ſimplicit̃ loquẽdo hoc licet eis ⁊ pñt
Sed ſuppoſita equali ſufficientia in aliquo q ſit
de collegio ⁊ in alio extraneo: magis expedit de
collegio eligere: ⁊ hoc pluribus rationib⁹. Prio
qdem qꝛ ſic electus de ipſis cardinalibus habꝫ
pleniorem cognitionẽ. quoꝝ conſilio agere de/
bet quicquid agit. Nõ enim eſt parũ ſũmo pon
tifici cognoſcere illos: de quoꝝ conſilio regit to
tum mundũ: cuius zeli cuius conditionis ſint: et
qua affectione in negocijs eccleſie loquãt̃: quia
aliqñ ſub pelle ouina latet vulpina. Vñ ipſe pa/
pa ſpãliter nõ debet omni ſpiritui credere. ſꝫ iux
ta aplicum documentuꝫ ꝓbare debet ſpũs ſi ex
deo ſint. Secundo quia exiſtens de collegio: de
ordinatione eccleſie habet plenam informatio/
nem de ordinationibus ⁊ conſuetudinib⁹ eccle.
Unde nõ de facili nouas conſuetudines vel or/
dinationes inducit: que poſſit eſſe cauſa admira
tionis vel pturbationis audientiũ vel videntiũ.
Extraneus aũt ĩ huiuſmodi eſt vt nouitius. vñ
⁊ quandoqꝫ nimis excedit: quandoqꝫ nimis re/
ſtringit: ⁊ in nouis conſtituẽdis ſemp eſt pericu/
lum: niſi appareat euidens vtilitas. Tertio quia
de fidelibus ⁊ ſubditis eccleſie habet pleniorẽ
recordationem: quia enim ſurrexit rex nouus ĩ
egypto: qui ignorabat ioſeph: ideo rex ille pha/
rao cepit perſequi filios iſrahel. Timendum eſt
ergo: vt ſi nõ ſumatur de collegio aſſumendus ĩ
papam: ⁊ plene poſſit recordari: qui fuerint fide
les eccleſie: ⁊ qui rebelles: ne exaltet deprimen/
dos: ⁊ deprimat exaltandos. Quarta eſt qꝛ ſtat⁹
cardinalatus habet propinquam diſpoſitionem
ad papatuꝫ. Aſſumpti enim ſubito de paruo ſta/
tu ad magnum ſm phm neſciunt ferre fortunam
neſciunt vti tanto dominio. Cardinalatus autẽ
ratione ſtatus ⁊ ratione preſentialis aſſiſtentie
ad papam nõ habet admirationeꝫ de papatu: ⁊
ideo aſſumptus de collegio põt ꝑlurimi meli⁹ vti
papatu. Nec obſtat ſi dicat̃: nimia familiaritas
ꝙ parit contemptũ: ⁊ ſic extraneus minus fami
liaris haberet̃ in maiori reuerentia: quia illud ẽ
verũ inter ſtultos: quia. ſ. multa familiaritas pa/
rit contemptum: nõ autem inter ſapientes. q ſci/
unt quibus ⁊ quando ⁊ quare debent reuereri.
vel etiã põt dici: ꝙ reuerentia q̃ ſit extraneo vt
min⁹ familiari: ꝓcedit ex timore: ⁊ ẽ tñ exterior:
ſed que ſit familiari: ſit ex amore: ⁊ eſt maior in/
terior. Et ad hoc facit qđ habet̃ di. 23. ĩ nomine
vbi dicit̃. Eligat̃ ſũm⁹ pontifex de gremio. ſ. col
legio cardinaliũ: ſi repit̃ idoneus. Tñ vt dicius

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eſt:⁊ ibi ſubdit:⁊ extra collegiū exiſtentē pñt eli/
gere. Sic abbas ſancti anaſtaſij rome fuit elect⁹
in papā:⁊ dictus eugenius: ⁊ petrus de murone
aſſūptus ad papatū ⁊ dictus celeſtinus:⁊ clemēs
5⁹.aſſūptus ex archiepatu:⁊ ſic de alijs.

De ipſa autem electio/

ne pape querit. Utrꝫ cardinales teneant eligere
meliorē ceteris aut doctiorē alijs:aut magis pe/
ritū in theologia ꝙ̄ in ſcia iuris? Rñdet:iſta qō ē
triplex. Et ad ꝑmā ꝑtē.ſ.qua q̄rit de meliori :eſt
ↄſiderandū. Primo ꝙ hic querit de eo:qui cre/
ditur ⁊ extimat eſſe melior ī iudicio rationali eli
gentis:nō in rei veritate:vel ſm certitudinē vel
iudicio aliorꝫ. Nā nedū de alio ſed nec de ſeipo
pōt hō ſcire ꝑ certitudinē: ſi bonus ē ſm illud ec
cle.9. Nemo ſcit:vtrꝫ odio vl' amore ſit dignus.
varia etiā ſūt iudicia hoīum.nā quē extiabit ma/
gis aptū ⁊ bonū:alius reputabit minus idoneum
Querit ergo ſi eligēs tenet eligere:quē ipe credit
meliorē alijs. Et tūc diſtinguit de bonitate: quia
aut querit de bonitate ſimpliciter:aut de bonita
te ſm qd.ſcōm enī bonitatē ſimpliciter ille dicit
melior:qui eſt maioris ꝑfectionis ⁊ dilectionis
etiā ſi ſit idiota vel ineptus ad regimē. Et ſi non
ſit tāte perfectionis ⁊ deuotionis bonus tñ credi
tur:⁊ ſm tho.ī quolibet.8.q.4.ar.1.⁊.22.q.63.ar.
2.in eligendo debet qs eligere nō illū quē credit
maioris deuotōis ⁊ ꝑfectionis:ſed quē credit ma
gis idoneū ad regimē illud:etiā ſi nō credit tante
eſſe ꝑfectionis ſicut plures alios: extimat tñ bo/
nū eſſe:qō ꝓ tāto dicit:q2 ꝙ̄tūcūq3 iudicaret ap/
tus ⁊ ſagax ⁊ induſtrius ad regimē eccleſiaſticū
ꝓpter naturale ingeniū prudētiā ⁊ ſcientiā: ſi tñ
creditur rōnabiliter eſſe male vite: nullo modo
talē debet eligere. Loquēdo igit de meliori ſm
qd.i.ad talē dignitatē:tunc ſm auguſ.de ancho.
vbi ſupra:aut equa facilitate pōt eligere ſufficien
tiorē ⁊ meliorē:aut non equa facilitate. Si non
equa facilitate:puta quia vnus quē credit minus
bonū ⁊ aptū ad regimē ꝙ̄ alius habet plures vo
ces:⁊ ſic pōt cōſcientiā ſuā ↄformare cū alijs.ſ.ex
timando illum magis idoneū:ex quo plurib⁹ vi/
detur:vel q2 etiā ſine voce ꝑuenitur ad numerū
qui requiritur ꝓ electione. Et ſic ad tollendū diſ
ſenſionē vel diſplicentiā aliorꝫ erga ſe pōt eligere
eū:quē ipe per ſe iudicat min⁹ idoneū. Aut equa
facilitate pōt eligere meliorē:puta q2 per vocem
ſuā auget vel ꝑuenit ad numerꝫ ſufficientē electō
ni:⁊ tunc debet eligere:quē iudicat meliorē. Po
nit tñ circa hoc diſtinctōem ſm quoſdā videlicꝫ
ꝙ ē debitū neceſſitatis ſeu preceptoriū ⁊ debitū
honeſtatis ⁊ conſultoriū. Dicit ergo:ꝙ debito ne
ceſſitatis ⁊ precepti non tenet eligere meliorem
ſed ſufficit eligere bonū:cui nō obſtet canonicū
impedimentū. Sed de debito conſilij ⁊ perfecti
onis debet meliorē eligere. Et ſic dicit eſſe intel
ligendū dictū hieronymi:qō habetur.8.q.1.licet.
vbi dicit. Sciāt oēs:ꝙ ꝗ doctior ꝗ ſanctior ꝗ oī
virtute eminētior:ille eligit. Dicit tñ ipe:ꝙ ſpālit
in electione ſūmi pontificis ſi ſcienter preferatur
minus bonus meliori ⁊ minus doct⁹ doctiori.ſ.
ceteris paribus:ꝙ̄tū ad ſm punctū qō erit acce/
ptio ꝑſonarꝫ:hoc aūt videtur eſſe mortale. Et ad
hoc etiā videtur cōſentire be.tho.in ſummis:vt
habes in 2ᵃ ꝑte. Qꝫ aūt dicit a quibuſdā ſufficere
eligere bonū poſtpoſito meliori:videtur habere
locū in foro cōtentioſo non in foro cōſcientie.

Quantum ad ſecundā

partē queſtioniſ.ſ.de doctiori rñdetur:ꝙ ceteris
paribus doctior eſt eligēdus: q2 ſciētia multum
iuuat ad bonū regimē:non tñ intelligendū de q̄/
cunq3 ſcientia:ſed de ea que ad regimen confert:
vt theologia philoſophia moralis ⁊ ſciētia iuris
Quāuis.n.oīs ſciētia vtilis ſit ⁊ perficiat intellec/
tum:tñ aſtrologia ⁊ philoſophia naturalis modi
cū valent ad hi⁹. Nō.n.qui eſt doctior in ſpecula
bilibus:ille dꝫ preeligi:ſed qui ē doctior in ſcri/
pturis in prudētia ⁊ experiētia agibiliū:⁊ his q̄
valent ad regimen. Propterea aūt dictū ē cete/
ris paribus:quia etſi eſſet quis doctior ceteris in
omni facultate:etiā theologica ⁊ iuridica ⁊ expe/
rimentali:⁊ ſciretur eſſe malus ⁊ minus apt⁹ ad
regimē:non ꝓpterea debet preponi magis ido/
neo ad regimē:⁊ ſi longe minus docto tñ ſufficiē
ter. Multos.n.videmuſ eminētes ſciētia ⁊ defici
entes prudētia ⁊ ineptiſſimos ad regimē. Unde
⁊ valentinianus īpator dixit:vt habet di.93.va/
lentinianus aliter. In pontificali ſede ↄſtitute:cui
⁊ nos qui gubernamus īperiū:noſtra capita ſum
mittamus ⁊ eius monita:dū tanꝙ̄ hoīes deling/
mus:neceſſaria curātis medicamina ſuſcipiam⁹
Hoc aūt fit:dū eſt virtutū perfectione ⁊ ſcientia
preditus. Unñ ſymmachus papa. Uiliſſimus pu/
tandus eſt:ſi ſanctitate ⁊ ſciētia nō precellat: qui
eſt honore preſtantior.debet ergo eligi doctior ī
ſcientia vtili eccleſie:ſi alias ceteris iudicatur ap/
tior ⁊ melior ad regimen.

Quantum ad tertiam

partē qōnis ceteris paribus magis eſt eligend⁹
theolog⁹ ꝙ̄ iuriſta ſm auguſ.de ancho. ⁊ hoc tri
plici rōne. Primo ex parte eccleſie cui preficitur
Nō intelliguntur muri edificia ⁊ poſſeſſiones:ex
quibus inſurgūt litigia:que tollunt per iura:ſed
aīe fideliū que informant de fide ⁊ moribus per
theologiā. Nec xp̄s mortu⁹ ē ꝓ tēporalibus bo
nis:imo ea cōtēpſit:ſed ꝓ redēptione aīarū ⁊ ſa/
lute:que ꝓcuratur per predicationē ſacre ſcrip/
ture. Scđo ex ꝑte ſciētie qua ſūmus pontifex pfi
citur:ſicut.n.ipe papa prefertur oībus ꝑlatis ⁊ pō
tificibus in dignitate:ita ſciētia qua debet eſſe ꝑ/
fectus ꝑfertur oībus ſciētijs.prefert.n.theologia
oībus legibus ⁊ ſciētijs:⁊ ſicut ſcientia prefertur
ſciētie:ita ꝓfeſſor theologie alijs ꝓfeſſorib⁹ alia
rum ſciētiarꝫ. Tertio ex parte iudicij. eſt enim pa
pa vniuerſalis iudex toti⁹ orbis ⁊ oīm queſtionū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

inſurgentiū. Conſtat aūt ꝙ iura ciuilia nō corri/
gūt oīa mala: ſed multa dimittunt īpunita: ſed ꝑ
theologiā omnia vitia rep̄hēduntur: ⁊ puniēda
oñduntur. Et ſi dicat̄ ꝙ niſi eſſet ſciā iuris: ꝯcor
dia extra mūdi terminos exularet: ⁊ ſic videtur
multū neceſſaria pape: q debȝ q̄rere pacē fideliū
Rñdeo ꝙ ad lites ⁊ q̄ōnes terminādaſ papa po
teſt ⁊ dȝ aſſumere ꝯtēptibiles de eccleſia. i. iudi/
ces ſeculares: vt ait apl's. Sicut etiā apl'i inſtitue
rūt ſeptem diaconos: qui ꝓuiderent fidelibus in
tpalibus: ⁊ ipſi vacabāt orationi ⁊ p̄dicatōni ſcri
pture. Bonus ēt theologus ñ eſt nudus a legib⁹:
q̄ſtum eſt in eis veritatis ⁊ iuſticie. Scriptura enī
ſacra oīa ꝯtinet: ⁊ ſi nō formas litigioꝝ: tñ ſubſtā
tiā veritatis. Et ad hoc facit qȯ dr̄. 36. di. eccl'ia/
ſticus. vbi dr̄: ꝙ ad ſūmum ſacerdotiū ñ aſpiret:
q diuinis ſtipēdijs ⁊ diſciplinis ñ ē eruditus. hec
aūt eſt ſcriptura ſacra: qui aūt eſſȝ bonus canoni
ſta ⁊ theologus ille optimus q̄ſtum ad hoc.

Collegium cardinaliuȝ

q̄ſuis eligat papā: ⁊ ꝑ hoc videatur qd maius pa
pa. Sicut papa inſtituēs epos ē maior eis: nō tñ
ſm rei veritatē ē maioris poteſtatis q̄ȝ papa. Nā
ſi hoc eſſet: ñ eſſet neceſſariū habere papā. Pro
cuius declaratōne dicit aug. de ancho. vbi ſupra
ꝙ ptās collegij differt a ptāte pape: nec ē eiuſdeȝ
ordinationis vna cū alia. Papa. n. electus poteſt
duo noīare vel officiū ⁊ auctoritatē: ⁊ iſtud ē qd
formale in papa: vel determinationē ꝑſone talis
puta petri vel iacobi: ⁊ iſtud eſt in eo qd materia
le. Si ergo ꝯſideretur papatus q̄ſtum ad officiū
⁊ auctoritatē: qȯ eſt qd formale: ſic papatus nō ē
ꝑ electionē collegii ſed ꝑ electionē īmediatam a
xp̄o: qꝛ oēs pape qui fuerunt a principio: ⁊ erunt
vſq̄ȝ ad finē mundi: nō ſunt niſi vnus papa: quia
ex quo oēs hñt illud idē officium ⁊ illā eandem
auctoritatē: quā habuit beatus petrus: q fuit pri
muſ papa. Seqtur ꝙ oēs formaliter ſint ſicut pe
trus: ⁊ ꝙ oēs non ſint niſi primus papa: qꝛ ñ fuit
electus a puro homine ſed īmediate a xp̄o: a quo
recepit auctoritatē papatus in ꝑſona oīm ſequen
tiū. Si vero ꝯſideretur in papatu terminatio ꝑ/
ſone iſtius vel illius: qȯ eſt materiale: iſto mō pa/
patus hñ eſt ꝑ electionē cardinaliū: ⁊ hoc nō niſi
auctoritate eius: qꝛ papa mortuo poſſūt eligere
⁊ terminare hanc ꝑſonam vel illā: vt fungant̄ au
ctoritate papatus ſuper vniuerſalē eccleſiam. Et
hoc nō niſi auctoritate pape: qꝛ qȯ ipſi cardīales
ſic deputati vt poſſint eligere ⁊ terminare ꝑſonā
hanc vel illam ad papatū: nō niſi auctoritate pa/
pe hoc faciūt. Planū eſt enim ꝙ illud decretū po
ſitū. 23. di. vbi agit̄ de elec. ſūmi pōtificis: ꝙ mor
tuo papa primo cardinales epi deinde reliqui ſe
quaces ⁊ vniuerſus clerus ad electioneȝ ſummi
pontificis accedāt. Nicolaus papa edidit. planū
eſt ſimiliter ꝙ decretalis illa vbi taxatur modus
eligēdi: ꝙ a duabus ptibus cardinaliū electus in
ſūmum pontificem hēatur: ab ipſo papa ē edita:

Unde tam electio q̄ȝ modus eligendi roboratur
in collegio auctoritate pape. Si aūt dicatur: ꝙ q
pōt maiuſ: poteſt ⁊ minus: hoc ñ eſt vniuerſaliter
verꝫ nec in ſpūalibus nec in naturalibus: ſȝ habȝ
veritatē hoc cum vnū eſſentialiter ordinatur ad
aliud: ⁊ qꝛ poteſtas pape ē alterius ordinis q̄ȝ po
teſtas collegij: ideo nō ſequitur: ꝙ ſi collegiū po
teſt eligere papā: poſſit quicqd poteſt papa. pre/
terea collegiū non ē cauſa papatus: q̄ſtum ad id
qȯ eſt formale in papatu: ſed q̄ſtum ad id qȯ eſt
materiale: qꝛ. ſ. ex cā determiationis ꝑſone ꝑ electi
onē collegij ⁊ ꝯſēſū pape: ⁊ hoc ñ niſi auctē pape
Nec ē ſiīe ȯ papa creāte ſeu īſtituēte epm ⁊ colle
gio eligēte papā: qꝛ a papa deriuat̄ auctas ⁊ offi/
cium in epm: q̄ſtum ad id quod ē iuriſditionis: ſi
cut a petro deriuata fuit auctoritas iuriſditionis
in apoſtolis. Sȝ a collegio nō ſic creatur papa ꝙ
ab eo habeat officiū ⁊ auctoritatē: qȯ ē formale
in papatu. Sed iſto mō omnis papatus ⁊ iuriſdi
tio ei⁹ ē a xp̄o īmediate. Et ex his ſequit̄: ꝙ a pa
pa nō poteſt appellari ad collegiū cardinaliȝ: vt
dic̄ idē aug. de anch. q. 6. Et ratō ē: qꝛ nō appella
tur niſi de minori ad maioreȝ: vt. 2. q. 6. ꝑ totum.
Sed minor ē auctoritas collegij q̄ȝ pape. Sicut
ḡ magna demētia eēt appellare a dño ad ſibi ſub
ſeruientes: ⁊ a rege ad ſuos ꝯſiliarios: ſic maxia
demētia eſſet credere: ꝙ a papa poſſit appellari
ad cardinales: cū ipſi ſint ſubſeruiētes ⁊ ꝯſiliarij
eius. Cōparatur enim papa ad cardīales: ſicut ce
lum compatur ad terrā: ſicut enim celuȝ generat
⁊ corrūpit iſta inferiora: alterat ⁊ variat ipa: nihil
tñ iſtorum inferioꝝ inſurgit cōtra celū: vel appel/
lat ꝯtra ipm: ſed patiēter tolerant quicqd celum
opatur in eis: ſiue generationē ſiue corruptioneȝ
ſiue alterationē: ſic poteſtas papalis tanq̄ȝ celeſtiſ
pōt oēs inferiores poteſtates tam laicoꝝ q̄ȝ cle
ricoꝝ generare corrumpe ⁊ alterare: ita ꝙ nō licȝ
appellare ꝯtra ipm: ad quod facit qȯ dicit̄ di. 19.
in memoriā. licet ius parendi ab illa ſancta ſede
imponat̄: iugum tñ feramus et pia deuotione to
leremus. Qȝ autem papa eligat cardinales: ⁊ car
dinales eligant papam: hoc nō fit eodem modo:
quia papa eligit cardinales propria virtute ſua: ⁊
quicquid auctoritatis ē in eis eſt a papa. Unde
xp̄s dixit diſcipulis: quorum ꝑſonas cardinales
repñtant. Non vos me elegiſtis: ſȝ ego elegi vos
⁊c̄. Et ſine me nihil poteſtis facere. io. 15. Sic car
dinales eligunt papam auctoritate ipius pape ñ
auctoritate ꝓpria. Quod. n. a duabus partib⁹ car
dinaliuȝ electus ipſo facto ab vniuerſali eccleſia
habeatur ſūmus pontifex auctoritate pape firma
tum eſt: vt extra de elec. c. licet. Et ſic auctoritate
eccleſie factum ē: vt cardinales de ipſo electo ca/
nonice non poſſint iudicare: vel contra ipſum re
cipere appellatōnem. Preterea ꝙ papa ſentētiet
vel iudicet negocia eccleſie de conſilio cardina/
lium: hoc non eſt de neceſſitate aut ratione pa/
pe: vt papa negocia eccleſie determinare ſine cō/
ſilio cardinalium non poſſit: ꝑoteſt enim ſine cō/

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſilio eoꝝ talia expedire ⁊ determinare: q2 et xp̄s cuius vicem gerit: non legitur aliqua de conſilio apl'orum egiſſe vel determinaſſe. ¶ Uerum q2 papa purus homo eſt: ⁊ pōt in talibus negocijs falli ⁊ fallere: vt extra de ſen. exco. c. a nobis. tanto amplius decet ip̄m cum maturiori cōſilio agere cuncta que agit: quanto ꝑ eum determinata ponūtur ſuper candelabrū ⁊ non ſub modio: ⁊ quāto determinationi ipſius mortalium nullus audeat reſiſtere.

De forma electiōis pape

ſm antiqua iura vt dictū eſt: electio iſta fiebat ꝑ cardinales: vt patet di. 79. c. i. ⁊ ſequenti: quod etiam firmauit ⁊ declarauit nicolaus papa: qui eccleſiā rexit anno. M. 50. vt habetur di. 23. in nomine dn̄i. Aliquo etiam tp̄e ſtatutum fuit: vt circa ipſam electionē conſenſus imꝑatoris requireretur: vt dicto. c. in nomine. ⁊ 63. di. adrianus. qd̄ in ꝓceſſu tempis fuit eis ablatū tale ius. Que āt forma ſeruaret: in decretis non habetur. Poſtea alexander. 3. in concilio lateranenſi ſtatuit: q̄ nō ſolum a cardinalibus fieret electio pape: ſed q̄ ēt due partes cardinaliū ex his qui interſunt electioni cōcordent in aliquem vnū: ad hoc vt ille papa exiſtat: vt patet ex. c. licet extra d̄ elec. Exinde greg. 10. in concilio lugdon̄. addidit ad formā electionis: videlicet q̄ mortuo papa cardinales preſentes in loco vbi mortuus eſt: debent expectare alios abſentes ꝑ quattuor dies: poſt quos cardinales qui ſe repiunt in loco: debent intrare cōclaue ad electionem faciendā: nec aliquis debet exire conclaue niſi infirmitate ſupueniente: quouſq; ſit facta electio debita. Et dn̄i ſeu rectores ⁊ officiales ciuitatis illius in qua celebratur electō debent obſeruari facere dictū conclaue. Et quō cardinales ſe debēt habere in dicto conclaui: ꝓ electione hꝰ plene habetur de elec. vbi ꝑiculum li. vi. Que quidē conſtitutio vt dicit io. an. in glo. q̄uis fuerit reuocata ꝑ adrianum papam ⁊ ꝑ dominū io. tamē fuit renouata per celeſtinū. 5. ⁊ approbata ⁊ cōſeruata ꝑ bonifacium. viij. ⁊ ꝑ eum poſita in. vi. vnde h3 vigorem. Demum clemens v. in conſilio vien̄. addidit ad dictam formā quedam: vt habetur de elec. c. ne romani. in cle. v3 q̄ cardinales ꝑ exceptionē excōicationis ſuſpenſionis vel interdicti ab electione repelli non poſſūt. Item q̄ officium camerarij vel penitentiariorū pape etiam ſūmi penitētiarij durat papa mortuo qui ſi deficiant: poteſt cetus cardinaliū ꝓ tp̄e vacationis alios ſubrogare loco. ſ. deficientiū ⁊ nō alios preſbyteros. Item q̄ ſi om̄es cardinales ſimul vel ſucceſſiue conclaue eis deputatū cogerentur exire: puta ꝓpter incēdiū vel timorē mortis: illi qui conclaue habebant cuſtodire: q̄citius poterunt: debent cōpellere ad reintrandu3 in loco congruo: ꝓut ipſi cardinales conuenerint: vbi etiā declaratur ⁊ determinatur cetu3 cardinaliū ſede vacante iuriſditionem papalē non exercere niſi inq̄ntum permittit concilium lugdun̄. ſ. in dicto. c. vbi periculum. nec illud vel eius partē alterare poteſt: cuius cōtrarium aliqui docto. prius tenebant: vt hoſti. dicebat. n. non eſſe veriſimile filium dei voluiſſe vt mortuo papa: grex fideliū eſſet ſine paſtore: vel eccl'ia ſine ſponſo. Et ideo tenebat: q̄ collegium cardinaliū haberet ꝑtāte3 pape vt paſtor eccl'e. Sed rn̄det ad hoc io. an. in glo. ibi q̄ ſponſus tutor ⁊ paſtor ⁊ caput eccl'ie ē xp̄s. p3 ꝑmu3. 77. di. ieiuniū. i fi. ſcōm. 97. di. c. i. tertium de ſacra unct. c. i. §. vnctio. ⁊ 3. q. 4. c. ſi. licet ergo d̄ficiat vicarius xp̄i. ſ. papa: non deficit principalis. ſ. xp̄s: qui vicariatus ſolū petro ⁊ ſucceſſoribus apoſtolicis datus fuit. Non ḡ cetus cardinalium hab3 vicariam xp̄i. Reprobatur ēt opi. hugo. 79. di. nullus. qui dixerat cardinales tunc poſſe creare cardinalem: quod non eſt verꝫ

De his in quibus poſſunt offendere cardinales.

¶ Et primū eſt in electione ipſius pape. Si contra conſciam eligant minus idoneum: vel ꝓpter pecuniam vel ad preces alioꝝ: vel vt habeant pſonam ſibi magis fauorabilem vel alio reſpectu irrōnabili: quod eſt grauiſſimum peccatū. ¶ Secundo ſi querit ipſe ⁊ ꝓcurat diuerſis vijs eligi per ſe vel ꝑ alios: qd̄ eſt maxime ambitionis: nam ſi appetere ep̄atu3 vel eccleſiam curatā non eſt abſq; ambitione et ꝑſumptione ſm tho. quanta erit in ambiendo et ꝓcurando curam omniū fidelium: ar. i. q. i. principatus. ¶ Tertio in conſulendo pape in negocijs eccleſie: cum ſ. non intendit vtilitatem eccleſie ⁊ populi xp̄iani: ſed vtilitatem priuatū ſui ul' alicuius domini temporalis ſeu ciuitatis: ad quā afficitur. Secus ſi ſincere conſulat ⁊ pura intentione cum matura conſideratione: etiam ſi inde malum vel damnum eueniat eccleſie de re iudi. c. nullus. li. vi. ¶ Quarto ſi ꝓcurat beneficia vel prelaturas eccleſiaſticas ſcienter indignis vel ob munera vel preces cardinaliū. i. q. i. ſunt nōnulli. ¶ Quinto ſi querit habere ſeu recipit plura beneficia in cōmendam vltra indigentiam ſm congruentiam ſui ſtatus: cum hoc ſit auferre neceſſaria penuriā patiētibus. ¶ Sexto ſi circa eccleſias quas tenet in cōmendam: nō facit habere diligentem curam: vt bene officientur: ⁊ idonei in eis ponantur: inq̄ntum poteſt: ⁊ ſaluti aīarum ꝓuideatur: ⁊ reparationi ipſaꝝ cū os intendere facere. Cōiter. n. eccl'ie ⁊ abbatie que dantur in cōmendam: repiuntur male gubernari in ſp̄ualibꝰ ⁊ tp̄alibus. ¶ Septimo ſi qua ſecrete tractantur in conſilijs: vel ſibi cōmittuntur a papa: nō occulta teneat: ſ3 reuelet alijs: ⁊ ꝓcipue vnde oriri poſſet dānum vel ſcandalum: ꝯferendo autē cum pſona fideli ⁊ diſcreta ꝑ modu3 cōſilij h̄ndi: illi tamē imponēdo in ſecreto n̄ videtur illicitū. ¶ Octauo in cōmiſſionibus ſibi factl ſup diuerſis cauſis a papa: q̄n non iuridice ⁊ iuſte ſed iniq̄ ſententiat amore odio timore vel cupiditate. 11. q. 3.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quattuoꝛ. ¶ Nono ſi aduertens defectus notabiles in curia vel papa nō coꝛrigit ſeu admonet fraternaliter vt decet: quādo ſperare pōt inde emēdationem: ſed ex negligentia vel timoꝛe diſplicē di aut damnū incurrendi reticet. z. q. i. ſi peccauerit. ¶ Decimo ſi in vita ſua ⁊ conuerſatione non ſe exhibet exemplarem in honeſtate vite ⁊ grauitate moꝛum: ſed vacat laſciuijs venationibus ludis ⁊ alijs vanitatibus mūdi: ex quibus nimis ſcandalizant ecclām dei. 8. q. i. qualis. ¶ Undecimo circa familiam: vt non teneat nimiā vltra cōgruentiam ſui ſtatus: ⁊ illa ſit honeſta non vacās ꝓcatiōibus turpitudinibus adulationibus ⁊ detractionibus: quibus plene ſūt curie cōmenſationibus ⁊ ebꝛietatibus. Et officiales ſui nō ſūt querentes munera: aut diſplicibiles in verbis ⁊ rixoſi: ſed affabiles ⁊ humani ad omnes venientes: ⁊ ꝙ non habeat iuuenes calamiſtratos vel comatos aut in veſtibus diuiſatos ac ſericatos: acſi deberent ire ad nuptias: ſed modeſtos in oībus: ⁊ ſciat de eis ſi ſeruant pꝛecepta dei ⁊ eccleſie.

¶ Duodecimo. vt non teneat aliquos familiares ſeu ſeruientes ea intentione pꝛincipaliter: vt pro ſeruitijs eoꝝ ꝓcuret eis beneficia eccleſiaſtica: qꝛ hoc ſimoniacum eſſet ſm tho. ⁊ alios. Demū nouerint ſe vt patres religioſoꝝ ⁊ pauperum. vnde ⁊ non ſibi theſaurizent: vel conſanguineis ſuis vltra congruitatē ⁊ indigentiā tribuant: ſed pauperibus ⁊ locis pijs largiantur.

¶ Qꝛ papa debet diſſipare gentes: que bella volunt. c. 3.

Diſſipa gentes que bella volunt. Uenient legati ex egypto ⁊ ethyopia: ꝓueniat man⁹ eius deo pſal. 66. ſic loquitur pſal. ad dn̄m: ita ⁊ poteſt dirigi ad vicarium ſuū. ſ. papā: vt ſit ſenſus. Tu papa diſſipa gētes: que bella volunt. i. gētiles ſeu paganos ⁊ turcos ⁊ ſaracenos: qui bella volūt agere ꝯ xp̄ianos iniuſte detinentes ⁊ continue vſurpantes terras eoꝛum: mittendo contra eos exercitus vt cruce ſignatos ad diſſipandum eos. Sicut aliqn̄ factū eſt ⁊ tempoꝛe ber. ad qd̄ etiam hoꝛtatur eugeniū. Et ſicut etiam factū eſt p ſanctum lodouicū regem francie: ſed hoc hodie tp̄e opoꝛtuno: nā pri⁹ eſſent diſſipande gentes xp̄ianoꝝ: qui vt gētiles iehenne dediti bellant adinuicem ex libidine dominandi ⁊ cupiditate acquirendi. Sꝫ hoc agere non debent niſi exhoꝛtando arguendo: ⁊ cū apparet manifeſta iniuſticia ecclīaſticis cenſuris repꝛimenda. Contra ecclīam vero bellantes etiam gladio hoſtili reſiſtēdo. Et ad hoc. ſ. diſſipandū ⁊ tollendū bella veniant legati ex egypto. ſ. a diuerſis partibus mundi miſſi ad te: ſed ex egypto educti ſeu recedētes. i. a mūdana cupiditate ⁊ vanitate. Interp̄tatur. n. egyptus tenebꝛe ⁊ ſignificat mundū tenebꝛoſū erroꝛibus cupiditatibus ⁊ varijs vanitatibus: a quibus debēt eſſe ſemoti legati. Unde ber. ad eugeniū. Tales tibi expedit in legationē mittere: qui miſſi poſt auꝝ nō cant: ſed xp̄m ſequantur: ꝑ queſtum legationē non extiment: nec requirāt datum ſed fructū: qui ecclās non ſpolient: ſed emendent. Et inducit ber. de q̄dam dicto martino qui cardinalis exiſtēs: legat⁹ miſſus in daciam terrā auri ⁊ argenti tam paup remeauit: vt pene expenſis ⁊ equis deficiētibus vix peruenit floꝛentiā: vbi cum ep̄s loci donarꝫ ſibi vnū equum: eum accepit: cum ipſo reuerſus ad curiā: que tunc erat piſis: inde ad modicū ep̄s floꝛentinus vadens ad curiā ꝓ quadam cā quaꝫ ibi habebat: viſitauit pꝛedictū cardinalem martinum recōmendans ei cām ſuam: cui martinus: decepiſti me. Neſciebam. n. in curia tibi īminere negociū. Tolle equū tuum ecce in ſtabulo eſt: et ei reddidit. Narrat idem ber. ⁊ de alio legato dicto gottifredo. Cui cū enſeniatus fuiſſet quidaꝫ piſcis: interrogauit quātum ille venderetur in foro: ⁊ ei dari fecit pꝛecium: nec aliter̄ recepit. Repꝛeſentat legatus perſonā xp̄i: de quo dr̄ hiere. 49. Auditum audiui a dn̄o: ⁊ legatum miſit ad gentes: vel etiam apl̄oꝛum tenet locū. Unde ⁊. 2. coꝛ. 5. dicit. Legatione fungūtur ꝓ deo tanq̄ȝ deo exhoꝛtante p nos. Ideo ſe debent exhibere multum exemplares: alias paꝝ fructus afferunt. Ad qd̄ facit quod ſcribitur iſaie. 57. Miſiſti legatos tuos ꝓcul. ſ. tu eccl̄ia: ⁊ humiliata es vſq; ad inferos. i. deiecta ꝓpter mala exempla. Sꝫ ſi bene ſe habent: ſequit̄ fructus: qui ſubdit̄ in pſal. ⁊ ethyopia ꝓueniat manus eius deo. Ethyopia q̄ generat perſonas nigras: qui ꝓpter aduſtionē caloꝛis ſignificat ꝓuinciam vel patriā vitijs denigratā: que ex operibus virtuoſis legatoꝝ recedit ab erroꝛibus ⁊ diſcenſionibus: ⁊ ſic ꝓuenit deum. i. iudicium dei manus opeꝝ in bonum cōmutando. Mittere aūt legatos ad diuerſas patrias vt verbis perſuaſibilibus etiam hūane ſapientie homines reducātur ad bonum. Non eſt hoc dimittere fiduciā diuini auxilij: ⁊ in ſua virtute confidere ſed vti pꝛudentia hūana: faciendo qd̄ ex parte noſtra poſſumus in ſalutis pꝛeſidiū. In cuius exemplū dixit iacob. Mitto nūc legationē meā ad dn̄m meum. ſ. eſau: vt inueniam grām in conſpectu tuo. ſ. ad placandū iram eius: nam venit obuiam ei ad reconciliandū ſe ſibi gen̄: ⁊ cū tamen haberet deū in adiutoꝛē. Nec iſtud eſt contra ſtatum cardinaliū. ſ. mitti: cū regulariter ſint aſſiſtentes. Nam ⁊ in hierarchia celeſti ex ſuboꝛta cauſa angeli aſſiſtentes mittūtur: vt ſeraphin ad iſaie purgandū labia iſaie. 6. Legatoꝝ aūt tria ſunt genera. Aliqui. n. dicuntur laterales ſcꝫ a latere miſſi: ⁊ hi ſunt tm̄ cardinales legati ſcdm io. an. Quis ber. dixerit etiam alios non cardinales qui mittūtur de curia: dici a latere miſſi: vt notat ipſe ber. extra de ſentē. exco. c. excōicatis. ſed pꝛimum vt verius tenetur. Secundi dicūtur locales ſeu perpetuales: qui. ſ. pꝛetextu eccleſiaꝝ ſuarū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

habent legationem ex priuilegio eccleſie ſue:vt
archieps cãturieñ.ꝛ eboꝛaceñ. Tertij ſunt tẽpo/
rales ſeu non a latere miſſi. Et iſti ſunt quicunq3
alij miſſi a papa ſiue de curia ſiue extra curiã nõ
cardinales. Eſt aũt dña inter iſtos quo ad quedã
ꝛ pꝛecipue quo ad abſolutionẽ ab excõicatione
ppter manuũ iniectionẽ violentã in perſonas ec
cleſiaſticas. Nã3 pꝛimi legati pñt abſoluere etiã
extra terminos ſue legatiõis:dũmodo ſint in via
extra de offi.lega.c.qd̃ tranſlationẽ.ꝛ etiã ſi tales
excõicati aliunde veniant de ſen.exco.c. excõica
tis. Secundi legati non pñt tales abſoluere. Ter
tij vero pñt:dum ſunt infra terminos ſue legatio
nis:ꝛ eos tñ qui ſunt de ꝓuincia ſibi commiſſa.
Item legati de latere ꝯferre poſſunt beneficia in
terminis ſue legationis cũ reſtrictione tñ:que ha
betur in.c.pñti.ꝛ.c.deliberatione.de offi.lega.li.
vi.extra de offi.le.c.officij. Alij vero legati hoc ñ
poſſũt niſi ex ſpãli cõmiſſione ſibi facta. Et ſi ec
cleſia h3 patronum laicũ:non põt ſibi conferri p
legatum:niſi ei quẽ patronus pñtaret. Eode3 mõ
ſi h3 patronũ clericum:cui patronatus cõpetit ra
tione ſui p̃rimonij: extra de offi.lega.c. dilectus.
Sec⁹ ſi clericus ſit p̃ronus rõe eccleſie:ut̃ etiã ſi
ſit collegiũ:q2 tunc eo irrequiſito põt legatus cõ
ferre:quia põt quod maius ẽ.ſ.ꝯferre ipſas eccle
ſias non requiſito epo. Sed querit io.an.in glo.
Utrum cardinalis legatus poſſit conferre bene/
ficia:quoꝝ collatio ẽ deuoluta ad papam p late/
ranenſe ꝯcilium? Rñdet ꝙ poteſt ẜm goff.ꝛ in/
no.guilel.in ſpeculo repꝛehendẽtes vinc.qui di
xit contrariũ. Et ſubdit io.an.ꝙ certum eſt ꝙ le/
gatus etiã de latere non põt ꝯferre beneficia va
cantia in curia romana ſine ſpeciali mandato:vt
de p̃ben.c.licet.in ſi.quod intelligo infra mẽſem:
vt eo.ti.ſtatuimus. Et nota ꝙ vbi ẽ legatus car/
dinalis in pꝛouincia vel alius hñs mandatũ ſpe
ciale ſuper hoc poſſunt tres ꝯcurrere in collatio/
ne alicuius beneficij.ſ.papa legatus ꝛ oꝛdinariuſ
Et ſi apparet quis pꝛimo ꝯtulit:nõ eſt dubium.
Si vero non apparet:tunc ſeruandũ eſt quod ha
betur de p̃ben.c.ſi a ſede.li.vi.vbi dicitur:ꝙ cu3
a papa vel legato ei⁹ vni ꝛ ab oꝛdinario alteri eo
dem die idem beneficium ꝯferatur:nec apparet
que collatio fuerit pꝛimo facta:erit potioꝛ condi
tio poſſidentis. Sed ſi neuter poſſideat:is cui pa
pa contulit:vel legatus ꝓpter conferẽtis amplio
rem ꝓrogatiuam erit p̃ferendus.

¶ De auctoꝛitate legati de latere.

Legatus de latere põt

ꝯfirmare electiones epoꝛum ꝛ archiepoꝛũ ꝛ exẽ
ptoꝛum in ꝓuincia ſibi decreta: hoc aũt non poſ
ſunt facere alij legati:niſi habeãt ſup hoc ſpecia
le mandatũ:vt de elec.c.ſi abbatem.li.vi. poteſt
etiam legatus de latere dare licentiã abbati ſub/
dito imediate apoſtolice ſedi licẽtiã tranſeundi
a ſuo monaſterio ad epatum:qui alias tranſire
non poteſt.ſ.ſine lñia pape vel legati:vt in dicto
c.ſi abbatem. Et dicit ibi glo.ꝙ idem iudicium
eſt de tranſeundo de vna abbatia ad aliam. S3
ſi abbatia ſit ſubiecta epo:non tranſibit ad alia3
ſine licentia ſaltem epi. Item legatus de latere ſe
cundũ ber.poteſt cognoſcere de cauſis contra ex
emptos:q2 per pꝛiuilegia eximũtur a ptãte epoꝝ
ꝛ hi⁹ non aũt a poteſtate legatoꝝ. Sed alij lega/
ti qui non ſũt a latere:hoc non poſſent:niſi habe
rent ſpãle mandatum ꝯtra pꝛiuilegia illoꝝ:extra
de offi.le.c.poſt tranſlatõnẽ. Sciẽdũ ẽt ẜm inno.
ꝙ ſi legatus aliquẽ excõicauerit:dum eſt in ꝓuin
cia ſibi decreta ſi eſt reuocatus nõ põt eum ab/
ſoluere. Sed ſi exiuit reuerſurus:poſtq̃3 reuerſus
fuerit:poterit abſoluere:ꝛ etiã ante egreſſum ſi ẽ
legatus de latere. Nullus legatus etiã de latere
põt ꝯferre vel reſeruare eccl̃ias cathedrales vel
regulares vel collegiatas:vt habet̃ de elec.c.de/
liberatione.li.vi. Et dicit ibi glo.ꝙ ꝯferre vel re
ſeruare eccl̃ias eſt ꝯferre vel reſeruare ipſam pꝛi/
mam dignitatẽ de eccl̃ia:puta epatum plebana/
tum abbatiã pꝛioꝛatũ ꝛ his ſimilia. Non aũt ꝓ/
hibetur conferre beneficiũ hoc eſt canonicatum
dictaꝝ eccl̃iarum. Item legati quicunq3 non pñt
ꝯferre vel reſeruare dignitates in eccleſijs cathe
dꝛalibus:que ſunt pꝛincipalioꝛes poſt dignitatẽ
epalem in illis eccleſijs ad quas.ſ.dignitateſ ꝓue
nitur p electionẽ vt archip̃ſbyteratus archidia/
conatus p̃poſitatus ꝛ hi⁹:vt in dicto.c.delibera/
tione. Si ḡ in eccl̃ia cathedrali eſſent due digni/
tates puta archipꝛeſb̃ratus ꝛ archidiaconatus:ꝛ
vterq3 haberet̃ p electionẽ illam:que maioꝛ ha/
beretur:nõ poſſẽt dare legatus. Que autẽ ſit ma
ioꝛ illaꝝ:dicit ibi glo.ꝙ licet archidiacon⁹ ſit ma
ioꝛ in p̃latione:de qua maioꝛitate hic intelligitur
tñ in hoc inſpiciẽda eſt ꝯſuetudo loci:is.n.habet̃
pꝛioꝛ poſt epm:vt qui p̃eſt capitulo:ꝛ ꝯuocat ca/
pitulũ:ille dicitur maioꝛ. Aliam ḡ dignitatẽ inſe
rioꝛẽ in illa eccleſia puta archip̃ſbyteratu3 dare
poſſet legatus vel etiã illam maioꝛem ſi nõ per
electionem ſed collationẽ epi daretur. Itẽ lega/
ti etiam de latere non pñt ꝯcedere alicui in gene
rali vel ſpãli vt recepta reſignatione bñficioꝛum
ab illis:qui habẽt ipſa beneficia:poſſit ille cui fa
cta eſt talis reſignatio conferre ea alteri de elect.
deliberatione.li.vi.vbi dicit glo.ꝙ etiã non põt
cõmittere legatus vni:ꝙ recipiat reſignatione3
bñficij:ꝛ ꝯmittere alteri pſone:ꝙ poſtea illud cõ
ferat:q2 qua rõne vni ꝛ eidẽ cõmittendo reſigna
tionẽ ꝛ collationem datur via ad vacaturas ec/
cleſiaꝝ:eadem rõne daret̃ via ad idẽ cõmittẽdo
diuerſis perſonis:ar.de elec.c.i.li.vi. Poteſt ḡ le
gatus recipere p reſignationẽ beneficij:ꝛ poſtea
illud vacans alteri cõcedere:ſed non põt hoc al
teri cõmittere:vt faciat. Et hoc quia facilius per
iſtũ modum fieret fraus ad vacaturas q̃3 p illu3.
Puto tamen:ꝙ legatus hñ poſſit cõmittere ali/
cui:ꝙ recipiat reſignatione3 alicuius beneficij:ꝛ
recepta reſignatione cũ beneficium vacat: bene
poſſet eidem vel alteri cõmittere:ꝙ illud bene/

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ficium conferat. Et per hanc decretalez attentari
poſſet: ꝙ licet eps̄ poſſit generaliter tradere po/
teſtatē officiali vel vicario ſuo conferendi bene
ficia vacantia de offi. vica. c. ſi. non tn̄ alteri quez
officialē non conſtitueret. Item legatus non pōt
ꝓceſſū delegati impedire: aut eius ſniam irritare
ſed pōt eum cōfirmare ⁊ exequi: extra de offi. le.
c. ſtuduiſti. Et rō ibi ponitur: qꝛ mandatū ſpāle
derogat generali. Non poſſet etiā legatus de la
tere deponere epm̄: niſi ei ſpāliter papa hoc com
miſiſſet: de tranſla. c. i. ſed p̄ſbyter poſſet depo/
nere adiunctis ſibi alijs epis. ¶ Omnes reſerua
tiones quorūcunqꝫ beneficiorꝫ facte a quocunqꝫ
legato etiā de latere auctoritate legationis ⁊ de/
creta interpoſita ſup ipſis: necnō denūciationes
inhibitiones ⁊ ꝓceſſus quilibet ꝑ eum vel ꝑ exe
cutores, deputatos ab eo habitos circa ipſa: dū/
modo ad collationē eorundē bn̄ficiorum iā va
cantium nō ſit ꝓceſſum finita legatione viribus
euacuantur: ⁊ nihil valent. Nec executores dicti
pn̄t vlterius beneficia taliter reſeruata conferre
de elec. c. preſenti. li. vi. Item ſi legatus in aliqua
cathedrali vel collegiata eccleſia fecit aliquā re
ſeruationē: aliam illa pendente non pōt facere in
eadem. Nec etiā poſtqꝫ aliquod reſeruauerit ali
cubi bn̄ficium ad collationē pertinens: qꝫdiu re
ſeruatio pendet ſibi reſeruare non pōt. Et ſi ſec9
fecerit: nihil valet vt in dicto. c. pn̄ti. Finitur aūt
legatio quattuor modis ſm io. an. in gl. ibi. Uno
mō ſi datus fuerit legatus ad tēpus determina/
tum: finito. n. tpe finita eſt legatio: vt de offi. dele.
c. de cauſis. Secundo qn̄ legatus ē reuocatus. ff.
de iudi. l. iudicium. Tertō qn̄ egreſſus eſt legati
onem aīo non redeūdi. Legationez ideo dixi: qꝛ
ſi eēt egreſſuſ aliam ꝓuinciā: is qui eſt legatus in
pluribus: exquo nō eſt egreſſus legationē nō ex
pirauit eius iuriſditio: vt de offi. le. nouit. Sic. n.
legatus in qualibet pte legationis exiſtens iuriſ/
ditionē exequitur: ſicut eps̄ in qualibet parte ſue
dioceſis: de offi. ordi. c. cū eps̄. li. vi. Quarto finit̄
legatio pſonalis morte ipſius legati nō aūt mor/
te cōſtituētis ipm̄: vt eo. ti. c. legatos. Perſonalis
ideo dixi: qꝛ ſi eſſet realis: puta qꝛ cōpeteret di/
gnitati: nō expiraret morte legati: vt de offi. le. c.
qm̄ abbas. Et qd̄ dictum eſt his modis finiri le/
gationē: intelligitur in ſui pſona ⁊ q̄ non cepta ꝑ
delegatos. Nam ſiquas cās cōmiſiſſet: ⁊ res nō
eſſet integra: finito eius officio. ſ. legati: durat illi9
delegati ptās: vt de off. le. c. ſi. Et eſt mirabile: qꝛ
iuriſditio delegati a legato bn̄ ꝑpetuatur ꝑ citati
onem ⁊ alium iudicialem actū: ſ3 notificatio in/
hibitio ⁊ decretū non ꝑpetuant iuriſditionē exe
cutoris hoc ⁊ alios ꝓceſſus facientes. Sed reſer
uationes bn̄ficiorꝫ ſunt odioſe ꝓpter duo: quia ꝑ
eas datur via ad vacaturas: ⁊ qꝛ p̄iudicant ordi/
narie ptāti. Un̄ ſūt reſtrīgēde: ⁊ iō ceſſāt finita le
gatiōe. S3 ptās executorꝫ datorꝫ a papa ſup grā
facta ⁊ re integra ⁊ ſup faciēda re n̄ ītegra bn̄ ꝑ/
durat p9 mortē pape: qꝛ papa p̄t ius ad vacatas

dare: ſed non ſic legatus. Bene ergo poteſt lega/
tus donec durat in officio impedire ordinariū in
cōferendo: ſed finito officio nō. hec io. an. Conſti
tutiones facte a legato in ſua ꝓuincia durant po
ſtea ꝑpetue: l3 de ꝓuincia ſit egreſſus vel ſit mor
tuus: ſecus ſi cām delegent: qꝛ egreſſis eis de ꝓ/
uincia nō durat iuriſditio delegatorꝫ: non autē ſi
legatorꝫ diſceſſum citatio p̄ceſſerit: extra de offi.
le. c. ſi. Item collatio bn̄ficij ꝑ legatum ſedis apli
ce alicui facta nullius momēti exiſtit: ſi in ea nō
fuit habita mentio de alio bn̄ficio: qd̄ prius ob/
tinebat. Et querit io. an. in glo. ibi. Quid ſi lega/
tus ꝓprio motu: ⁊ hoc expreſſo in lr̄is cōceſſio/
nis confert alicui beneficiū habenti aliud benefi
cium nō facta mentōe de illo: nūquid valeat col
latio talis: ſicut valeret: ſi eo caſu papa alicui cō/
tuliſſet: vt dicitur de papa in. c. ſi ꝓprio motu. de
p̄ben. li. vi. Et videtur ꝙ nō: qꝛ papa non ē ſubie
ctus legibus vt legatus. C. de legi. l. digna vox.
Unde aliud in papa aliud in legato: ſed cōtrariū
credo. Sicut. n. ordinarius cōfert alicui bn̄ficiuꝫ
hn̄ti aliud t3 collatio: licet vtrūqꝫ retinere n̄ poſ/
ſit: ſic ⁊ legatus ſi cōferat: tenebit collatio: l3 vtrū
qꝫ tenere non poſſit: ⁊ facit ſupra de reſcrip. c. grā
Hoc igitur intendit decretalis: ꝙ ſicut impetranſ
beneficiū a papa tenetur de bn̄ficio qd̄ h3: quan
tūcunqꝫ ſit modicū facere mentionē: ſic impetrāſ
a legato: al's non valebit collatio: qꝛ impetratio
ſubrepeticia ē. Ubi vero nō impetrauit: ſ3 lega/
tus contulit: in quo peccauit ille cui facta ē colla
tio? certe in nullo. vnde credo tenere. Legatus ē
de latere non pōt ſe intromittere d̄ his que pape
ſpāliter reſeruātur: vt de tranſlatione epōꝝ ceſſi
onibus ſūmiſſionibus vniuſ ad alterꝫ ⁊ hi9: extra
de offi. le. c. niſi. ⁊. c. poſt tranſlationē: niſi quere/
periātur in iure eis cōceſſa: vel ſi ſup aliqbus eo
rum haberet ſpālem auctoritatē a papa. Itē no
ta ꝙ de iure gentiū eſt legatorꝫ nō violanda reli/
gio: di. i. ius gentiū. Ubi dicit glo. ꝙ ſiquis lega/
tū vel amicorꝫ vel hoſtiū impedit: ſm legē tra/
dit̄ hoſtibuſ: vt ſit ſeruus illorꝫ. ff. de legati. l. ſi. ſm
canoneſ ē excōicādus: vt. 94. di. ſiquis. Ubi di
cit alexander papa. Siqs legationē impedit non
vnius ſed multorꝫ ꝓfectum auertit: ⁊ ſicut multis
nocet: ita a multis arguendus ē: de bonorꝫ ſocie/
tate priuandus. Et qꝛ dei cauſam impedit: ⁊ ſta/
tum cōturbat eccleſie: ideo ab eius liminibus ar
ceat̄. De auctoritate ⁊ ptāte legatorꝫ ad quanta ⁊
ad que ſe extendat: diffuſe ponit ſpeculator in ti.
de legatis.

¶ Titulus. xxiij. de ſtatu ſūmorum pontificum
per modum ſermonis: vbi ponitur doctrina ber
nardi ad eugenium. c. i.

M Inuiſti eū pau/
lominus ab angelis gloria ⁊ hono
re coronaſti eum: ⁊ conſtituiſti euꝫ
ſup opera manuū tuarꝫ pſal. 8. Lo/

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf